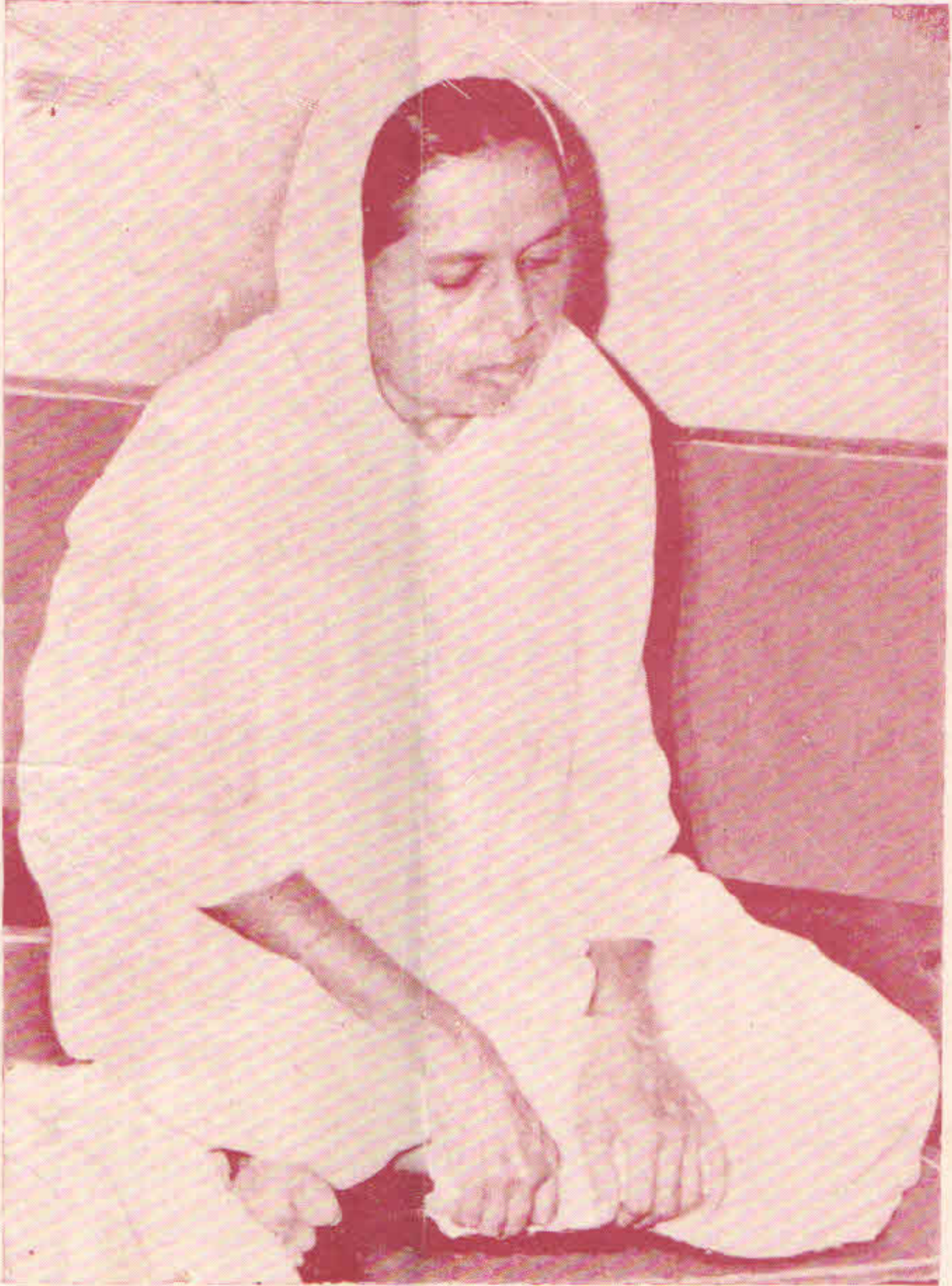

પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેન

આગમ-મહાસાગરના અણમૂળાં રત્નો

* ચૈતન્યરૂપ એકત્વનું જ્ઞાન હુલ્ભ છે, પરંતુ મોક્ષ આપનાર તે જ છે. જે તે કોઈ પણ પ્રકારે પ્રાપ્ત થઈ જાય તો તેનું વારંવાર ચિંતન કરવું જોઈએ. [૨૭૭.]

(શ્રી પદ્મનંદી આચાર્ય, પદ્મનંદી પંચવિંશતિ, એકત્વભાવનાદશક, શ્લોક-૪)

* કેવો છે નિર્વિકલ્પ અનુભવ? જેમાં પઠન-પાઠન, સ્મરણ, ચિંતન, સ્તુતિ, વંદના ઇત્યાદિ અનેક ક્રિયારૂપ વિકલ્પો વિષ સમાન કહ્યાં છે. તે નિર્વિકલ્પ અનુભવમાં ન ભણવું, ન ભણાવવું, ન વંદવું, ન નિંદવું એવો ભાવ અમૃતના નિધાન સમાન છે. ભાવાર્થ આમ છે કે—નિર્વિકલ્પ અનુભવ સુખરૂપ છે, તેથી ઉપાદેય છે, નાના પ્રકારના વિકલ્પો આકુળતા-રૂપ છે, તેથી હેય છે. [૨૭૮.] (શ્રી રાજમહલજી કળશટીકા, કળશ-૧૮૬)

* જિસ તત્ત્વકે અભાવમેં લોકકો પ્રકાશ કરનેમેં કુશલ એસે સર્વ ચંદ્રમા, સૂર્ય ગ્રહ, તારે આદિક અંધેરેકે સમૂહકે સમાન હો જાતે હેં, જે જ્ઞાનમર્ધ પ્રકાશકો ખહુત નિર્મલ રખનેવાલા હે વ જે યોગિયોંકે દ્વારા ધ્યાયા જાતા હે ઉસ નિર્મલ વ નિશ્ચલ આત્મતત્ત્વકો અપને હી શરીરમેં વિરાજમાન ધ્યાના ચાહિયે. [૨૭૯.]

(શ્રી અમિતગતિ આચાર્ય, તત્ત્વભાવના શ્લોક-૫૫)

કલ્પાન
સંવત-૧૧૧
વર્ષ-૪૮
અંક-૨
[૫૭૪]

વીર
સંવત
૨૫૧૭
સં. ૨૦૪૭
AUG.
A.D. 1991

શામ્પત સુખનો માર્ગ દર્શાવતું માસિક પત્ર

પ્રથમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનની મંગલકારી
૭૮ મી જન્મજયંતી પ્રસંગે
ગુરુ-જ્ઞાન-સરોવરમાં ખીલેલાં, સમ્યક્ત્વબોધ મહેકતાં
卐 ૭૮ અધ્યાત્મ-પુષ્પે 卐

* ‘હું સદા પરિપૂર્ણ છું’ એમ સ્વભાવની દૃષ્ટિ કરીને માન. અધૂરાશ તારો સ્વભાવ નથી. વસ્તુ સ્વભાવે પરિપૂર્ણ હોવા છતાં જો તેમાં અધૂરાશ માનીશ તો તારી દૃષ્ટિ જૂઠી થશે, વિપરીત થશે. આત્મા જેવો ત્રિકાળી પરિપૂર્ણ છે એવો માનવો, પ્રતીતિમાં લેવો તે સમ્યગ્દર્શન છે. માટે આત્મહિત કરવું હોય, મોક્ષમાર્ગે ચડવું હોય તો ‘હું સ્વભાવે અત્યારે જ પરિપૂર્ણ છું, અધૂરો નહિ’—એમ માન. ૧.

* હું મુક્ત જ છું, રાગ અને તેના સંબંધે બંધપણું મારામાં છે જ નહિ. સમયસારની ૧૪ મી ગાથામાં કહ્યું છે : જે આત્માને અબદરૂપટાદિ ભાવોરૂપ એટલે મુક્તસ્વરૂપ દેખે છે—અનુભવે છે તેને શુદ્ધનય જાણજે. કર્મ તો પરચોજ છે, તેની સાથે તો જીવને પરમાર્થે સંબંધ છે જ નહિ, પણ રાગાદિ વિભાવો સાથે પણ ખરેખર સંબંધ નથી. આત્મા તો રાગાદિના સંબંધ વિનાની અબંધ ચીજ છે. અબંધ કહો કે મુક્ત કહો. અહા ! દૃષ્ટિએ જ્યારે દ્રવ્યને લક્ષમાં લીધું ત્યારે ‘હું મુક્ત જ છું’ એવો અનુભવ થયો. ૨.

* ત્રિકાળ ધ્રુવ નિર્મળાનંદ જ્ઞાયકને ‘દ્રવ્ય’ કહેવામાં આવે છે. નિજ જ્ઞાયકદ્રવ્યને સૂક્ષ્મ ઉપયોગ કરીને—અંતર્મુખ થઈને—ઓળખી લે તો તે તારા હાથમાં આવી જશે, જે ધ્રુવ જ્ઞાયકદ્રવ્ય તારા હાથમાં આવી ગયું એટલે કે તેનું અંતરમાં ભાન થયું, દ્રવ્યમાં જેટલું પૂર્ણ સામર્થ્ય ભર્યું છે તેની જ્ઞાનની પર્યાયમાં પ્રતીતિ આવી ગઈ, ‘ઓહો! મારો ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદથી સદાય ભરપૂર છે’—એમ પોતાનું ત્રિકાળી દ્રવ્ય દષ્ટિગત થયું, તો તને મુક્તિની પર્યાય સહેજે મળી જશે. ત્રિકાળી મુક્તસ્વરૂપ નિજ જ્ઞાયકદ્રવ્યનો અનુભવ કરવાથી મુક્તિની પર્યાય—પૂર્ણ પરમાનંદદશા—અનુક્રમે સહેજે પ્રગટ થઈ જશે. ૩.

* પ્રભુ! રાગ તો અનાત્મા છે; આત્મા તેનાથી ભિન્ન જ છે, ભિન્ન જ રહ્યો છે. અરે, પ્રભુ! તને તારા મુક્તસ્વરૂપની ખબર નથી. કર્મ તો ઝીણી માટી—ધૂળ છે, જડ છે, અને હિંસા-જૂઠ-ચોરીના પાપ-વિકલ્પ તેમ જ વ્રતાદિના શુભ વિકલ્પ આત્માના સ્વરૂપમાં નથી. આત્મ-તત્ત્વ તેનાથી ભિન્ન છે. બાઈ! મુક્તસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા તરફ નજર કરીને એક વાર પ્રસન્ન તો થા, તને કોઈ અનુપમ આનંદ પ્રગટ થશે. આ તો હજુ શ્રાવક ને મુનિ થયા પહેલાં સમક્ષિતની—ધર્મના પહેલાં પગથિયાની—વાત છે. ૪.

* હું રાગાદિ વિભાવથી ભિન્ન શુદ્ધ પૂર્ણ જ્ઞાયક છું—એવી સાધક-દશા પણ વર્તમાન પ્રયત્નરૂપ અપૂર્ણદશા છે. સાધ્યદશા પૂર્ણ અને સાધક-દશા અપૂર્ણ, પણ એ બંને પર્યાય છે, ત્રિકાળી ધ્રોવ્ય નથી. એક સમયની પર્યાય જેટલો આત્મા નથી. પરમાત્મપ્રકાશના પહેલાં અધિકારના દટમા દોહામાં કહ્યું છે : હે યોગી! પરમાર્થે જીવ ઊપજતો પણ નથી, મરતો પણ નથી અને બંધ-મોક્ષ કરતો નથી—એમ શ્રી જિનવર કહે છે. જીવ મોક્ષ ને મોક્ષના માર્ગને કરતો નથી તે કઈ અપેક્ષાએ? ત્રિકાળી ધ્રુવ સચ્ચિદાનંદ જ્ઞાયક પ્રભુમાં બંધ-મોક્ષ હોતા નથી, બંધ-મોક્ષ તો આત્માને પર્યાય-અપેક્ષાએ છે. સચ્ચિદાનંદ પૂર્ણ ધ્રુવ પ્રભુ પરનો ને રાગાદિનો તો નહિ પણ શુદ્ધ સાધકદશાનો પણ કર્તા નથી; ધ્રોવ્ય શું કરે? વાત ઝીણી છે. સમજવા માટે મગજ જોઈએ. પરદ્રવ્ય તો ભિન્ન જ છે, પણ અંદર

વિભાવ તથા અપૂર્ણ દશા પણ રાખવાયોગ્ય નથી. આત્મા સ્વયં પૂર્ણાનંદનો નાથ તે દ્રવ્ય, અને જે સાધનામય દશા પ્રગટી તે અપૂર્ણ પર્યાય. તે અપૂર્ણ પર્યાય પણ આશ્રય કરવાયોગ્ય કે રાખવાયોગ્ય નથી. આશ્રય તો હંમેશાં ત્રિકાળી એક શુદ્ધ પરિપૂર્ણ જ્ઞાયક દ્રવ્યસ્વભાવનો જ હોય છે. તેના આશ્રયે જ સાધક અને સાધ્યદશા પ્રગટે છે. ૫.

* ‘અહા ! હું તો મુક્ત જ છું. મારે બીજું કંઈ જોઈતું નથી.’ શરીર, લક્ષ્મી, સ્ત્રી, કુટુંબ તો નહિ પણ અંદર પર્યાયમાં જે શુભાશુભ રાગની વૃત્તિ ઊઠે તે પણ જોઈતી નથી, કેમ કે તે મારી મૂળ ચીજ નથી. સમજાય છે કંઈ? આવી વાત માણસને બેસવી આકરી પડે; તેને એમ લાગે કે—ભગવાનનો મારગ આવો હશે? અત્યાર સુધી તો એમ સાંભળતાં કે—કંઈમૂળ ન ખાવાં, ચોવિહાર કરવો, સામાયિક કરવી, સવાર-સાંજ પ્રતિક્રમણ કરવું—એ ધર્મ છે. ભાઈ! સાચી વાત સાંભળ તો ખરો! કરવું...કરવું—એ બધો અજ્ઞાનભાવ છે. ‘કરવું’ એ ‘મરવું’ છે. પરનો ને વિભાવનો કર્તા થઈને આત્માના જ્ઞાતાસ્વભાવને ચૂકી ગયો—આત્માને મારી નાખ્યો. મુક્તસ્વરૂપ ભગવાન જ્ઞાયકને રાગના કર્તાપણે માનવો તે જૈનધર્મ નથી, એ તો મિથ્યા દૃષ્ટિ છે. સમયસારની ૧૫મી ગાથામાં કહ્યું છે ને—આત્માને અખંડરૂપૃષ્ઠસ્વરૂપ અર્થાત મુક્તસ્વરૂપ અનુભવવો તે જૈનશાસન છે—જૈનધર્મ છે. ૬.

* ‘હું જ્ઞાયક છું’, ‘હું શુદ્ધચૈતન્યદ્રવ્ય છું’ એમ અંદરમાં યથાર્થ ઘોલન કરીને—ઉપલક ઉપલક વિચારોમાં નહિ પણ અંતર્મુખ યથાર્થ મંથન કરીને—તત્ત્વચિંતનપૂર્વક જે ઊંડા સંસ્કાર નાખ્યા હશે તો તે બીજા ભવમાં પણ સાથે જ આવશે. અત્યારે પાંચમો આરો છે, પૂર્ણ મુક્તિ તો થતી નથી, તેથી દૃઢ કરેલા સંસ્કાર તેને સ્વર્ગના ભવમાં સાથે જશે. સાથે શુભભાવ છે, તેનાથી પુણ્યબંધ થાય છે, તેથી સ્વર્ગમાં જશે, પણ ત્યાં તેને તત્ત્વના સંસ્કાર સાથે જ રહેશે. ૭.

* ભગવાન આત્મા દ્રવ્ય-અપેક્ષાએ વર્તમાનમાં અત્યારે જ મુક્ત-સ્વરૂપ છે, કર્મથી ને વિભાવથી ભિન્ન નિર્લેપ ચીજ છે. એમ ન હોય તો પર્યાયમાં વિલેપતા આવશે ક્યાંથી? જેમ રફટિકમાં રંગની ઝાંચ

દેખાવા છતાં સ્ફટિક તે જ વખતે સ્વભાવે નિર્મળ છે, તેમ જીવની પર્યાયમાં વિભાવો જણાવા છતાં જીવ તે જ વખતે સ્વભાવે નિર્મળ છે— નિર્લેપ છે. ‘આ બધા જે શુભાશુભ વિભાવો જણાય છે તે જોયો છે, હું તો તેનાથી તદ્દન છૂટો જાયક છું’ એમ ઓળખે—પરિણમન કરે તો પર્યાયમાં પ્રગટ નિર્લેપતા થાય છે. ૮.

* સર્વજ્ઞ ભગવાને જેવું આત્માનું સ્વરૂપ કહ્યું છે તેવો પ્રથમ વિકલ્પથી નિર્ણય કરે. ત્યાં જે વિકલ્પનો ભાગ છે તે રાગ છે અને નિર્ણયનો ભાગ છે તે જ્ઞાનની પર્યાય છે, બન્ને એકસાથે છે. પરથી તો હું ભિન્ન જ છું, પણ રાગ કે એક સમયની પર્યાય પણ મારું મૂળ સ્વરૂપ નથી, જે સદા પૂર્ણાનંદસ્વરૂપ જાયક પ્રભુ—ભગવાન આત્મા— તે જ હું છું. આવો સ્પષ્ટ નિર્ણય સમ્યગ્દર્શન થયા પહેલાં પણ હોવો જોઈએ. ‘જે સકલનિરાવરણ-અખંડ-એક-પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય-અવિનશ્વર-શુદ્ધ-પારિણામિકપરમભાવલક્ષણ નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય તે જ હું છું’ એવું જ્ઞાનમાં આવવું જોઈએ. પ્રથમ આવો નિર્ણય આવવો જોઈએ, પછી ત્રિકાળી દ્રવ્યસ્વભાવનો અંતરના જોરપૂર્વક આશ્રય કરતાં વિકલ્પ તૂટીને સમ્યગ્દર્શન તથા સ્વાનુભૂતિ થાય છે. સમયસારમાં આવે છે ને કે પહેલી અવસ્થામાં પ્રમાણ-નય-નિક્ષેપાદિથી યથાર્થ વસ્તુને જાણી અંતરંગ જ્ઞાન-શ્રદ્ધાનની સિદ્ધિ કરવી. આંગણા સુધી આવ્યા વિના અંદર પ્રવેશ કયાંથી થશે? તેમ પહેલાં વિકલ્પ સહિત સ્વ-પરનો સાચો નિર્ણય કર્યા વિના— આંગણામાં આવ્યા વિના—પરથી વિમુખ થઈ અંદર સ્વમાં કયાંથી જઈ શકશે?—નિર્વિકલ્પ કઈ રીતે થશે? મારે પહેલાં પાકો નિર્ણય આવે છે ને પછી વિકલ્પ તૂટીને સ્વરૂપનો અનુભવ પ્રગટ થાય છે. ૯.

* જેમ ઝીણાં મોતી સાણસાથી પકડમાં ન આવે, તેના મારે ઝીણી સમાણી જોઈએ, તેમ, ભગવાન આત્મા સૂક્ષ્મ છે, તેને પકડવા મારે સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ હોવી જોઈએ. અરે! પરલક્ષી શાસ્ત્રજ્ઞાન પણ સ્થૂળ છે, તેના વડે પણ આત્મા યથાર્થ પકડમાં—અનુભવમાં—આવે નહિ. અહા! ભવનો અભાવ કરવાની પદ્ધતિ આ છે, બાકી બધી કોરી વાતો છે. ચોરાશીના અવતાર અનંત વાર કર્યા, તેમાં અનંત વાર મહાવ્રત લીધાં,

અનંત વાર ભગવાનનાં ક્ષેત્રોની જાત્રાઓ કરી, પણ તે કંઈ ચીજ નથી, તે શુભરાગથી જરાય આત્મકલ્યાણ થતું નથી. અંદર પૂર્ણાનંદ પ્રભુ બિરાજે છે તેને વર્તમાન જ્ઞાનની પર્યાયમાં ધીરેથી, ઉપયોગને ઝીણો કરીને, લક્ષગત બનાવે તો તે પકડમાં આવે છે. ત્રણ લોકના નાથ શ્રી તીર્થંકર ભગવાનનું આ કર્મમાન છે. ૧૦.

* ત્રિકાળી નિજ શુદ્ધ જ્ઞાયક દ્રવ્યસ્વભાવનું અંદરમાં લક્ષ કરીને અને પર્યાયમાં અશુદ્ધતા-મલિનતા છે, મલિનતા સર્વથા નથી જ—એમ નથી, એવો ખ્યાલ રાખીને તું અંતર્મુખતાનો પુરુષાર્થ કરજે, તેનાથી તને પરમાનંદસ્વરૂપ મોક્ષની પ્રાપ્તિ થશે. સમયસારની ૧૪મી ગાથામાં આત્માને અબદ્ધસ્પૃષ્ટ વગેરે કહ્યો છે. ત્યાં દીકાકાર શ્રી અમૃતચંદ્રાચાર્ય-દેવે કહ્યું : પર્યાયમાં અશુદ્ધતા—અબદ્ધસ્પૃષ્ટત્વ આદિ છે કે નહિ? મારે પર્યાયમાં અશુદ્ધતા છે તે ખ્યાલમાં રાખીને ત્યાં અબદ્ધસ્પૃષ્ટસ્વરૂપ આત્માનું લક્ષ કરવાનું કહ્યું છે. ૧૧.

* ચૈતન્ય આનંદકંદ ભગવાન આત્મા અનંત ગુણોનો દરિયો અંતરમાં હિલોળા મારતો ભર્યો પડ્યો છે. ક્ષેત્ર ભલે શરીરપ્રમાણ દુંડું, પણ સ્વભાવની અનંતતાનો પાર નથી. જેણે એવી વાત પણ અંદરના અતિશય પ્રેમથી—પ્રસન્ન ચિત્તથી—સાંભળી છે, સંસ્કારનો દોરો ચૈતન્ય-દ્રવ્યમાં પરીવી દીધો છે, તે ભવ્ય જીવ ભવિષ્યમાં થનારી મુક્તિનું અવશ્ય ભાજન થાય જ; સમ્યગ્દર્શન તેમ જ ચારિત્ર પ્રગટ કરીને એક-બે ભવમાં અવશ્ય કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષદશા પ્રાપ્ત કરશે. ૧૨.

* સ્વચ્છંદે ન ચાલવું; ભગવાનની ને ગુરુની વાણીનું આલંબન સાથમાં રાખવું. ત્રણ લોકના નાથ જિનવર પરમાત્માની વાણી—ઝંકાર દિવ્યબ્ધનિ તથા તેને અનુસરીને રચાયેલાં શાસ્ત્રો—તત્ત્વનું સ્વરૂપ શું કહે છે તેનું લક્ષ કરવું તે આલંબન છે. દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ માર્ગ દેખાડી અળગા રહે; પણ માર્ગ દેખાડે છે—અંતરમાં જ. અંતરમાં આત્માનો સુખભોગ લેવો હોય તો જ્ઞાન અને વૈરાગ્યની સામગ્રી લઈને અંદરમાં જ. સમયસારમાં આવે છે ને—‘સમ્યગ્દષ્ટેર્ભવતિ નિયતં જ્ઞાનવૈરાગ્યશક્તિઃ ।’ સમ્યગ્દષ્ટિ રાગથી ભિન્ન થયો છે, છતાં પર્યાયમાં અસ્થિરતાજનિત રાગ છે, આસક્તિ છે.

નિશ્ચયથી તે રાગનો સ્વામી નથી પણ પર્યાય-અપેક્ષાએ, પોતાનું પરિણમન હોવાથી, સ્વામી છે, અધિષ્ઠાતા છે. પ્રવચનસારના પરિશિષ્ટમાં નય-અધિકારમાં કર્તૃનયથી આત્માને રાગાદિ પરિણામોનો કર્તા કહ્યો છે. ભગવાનની વાણીમાં એક બાબત એમ કહે કે—આત્મા શુદ્ધ આનંદધન જ્ઞાયક છે, અને બીજી બાબત એમ કહે છે કે—મુનિને પણ પાંચ મહાપ્રતના શુભ ભાવ આવે છે. ભાઈ! કઈ અપેક્ષાએ કહ્યું છે તે બરાબર સમજવું જોઈએ, એકાંતની ખેંચ ન થવી જોઈએ. અહા! સર્વજ્ઞ પ્રભુની આ વાણી ગુરુગમ વિના સમજવી કઠણ છે. માટે, જિનેન્દ્રવાણી અને ગુરુવાણીનું અવલંબન સાથે રાખજે; તો જ તારી સાધનાનાં પગલાં મંડારો. જિનેન્દ્ર શું કહે છે, ગુરુ શું કહે છે—એ લક્ષમાં રાખજે; તો જ તારી સાધના ચંદર દહ રાખી શકીશ, તું અંતરમાં જઈ શકીશ. જેથી પર્યાય નિર્માળ થશે અને સ્વચ્છંદ નહિ થાય. ૧૩.

* વિચાર તો કર પ્રભુ! લક્ષ્મી મળે કે સ્વર્ગ મળે, તે શું આશ્ચર્યકારી છે? એ બધું તો અનંત વાર મળ્યું. તારા માટે એક આત્મા સિવાય બીજી કઈ આશ્ચર્યકારી વસ્તુ છે? સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા એક જ તારે માટે ‘અદ્ભુતાદ્ભુત’—આશ્ચર્યકારી વસ્તુ છે. એક સમયની પર્યાય પણ તારે માટે આશ્ચર્યકારી નથી. સુંદર શરીર, અનુકૂળ સ્ત્રી અને લક્ષ્મી વગેરે મળે ત્યાં જીવને જે વિસ્મયતા અને રાજપો થઈ જાય તે મૂઢતા છે. પ્રભુ! જ્ઞાન-આનંદ આદિ અનંત ગુણોનું ગોદામ એવા નિજ જ્ઞાયક પ્રભુના ભાન વિના—પરમ આશ્ચર્યકારી નિજ વસ્તુ સ્વભાવના લક્ષ વિના—અનાદિથી તને પરમાં ને વિભાવમાં અદ્ભુતતા લાગી છે, પણ તારા માટે બરેબર પરમ અદ્ભુત નિજ આત્મસ્વભાવ સિવાય જગતમાં બીજું કંઈ છે જ નહિ. જ્ઞાન અને સુખ આપનાર પરમ આશ્ચર્યકારી વસ્તુ તું પોતે જ છે. ૧૪.

* સ્થાયી વસ્તુ ભગવાન જ્ઞાયકનું સહજ અસ્તિત્વ ખ્યાલમાં આવતાં અનુભવ થઈ જાય છે. ‘હું નિત્યાનંદસ્વરૂપ જ્ઞાયક પરથી ને વિભાવથી તદ્દન ભિન્ન છું, જ્ઞાયક...જ્ઞાયક...જ્ઞાયક, આ હું જુદો જ્ઞાયક જ છું’ એવું સતત ઘોલન રહે તે પણ ઉત્તમ છે. ઘોલનનો અર્થ કેવલ વિકલ્પ

નહિ, પણ અંદર જ્ઞાયક તરફનું યથાર્થ વલણ છે. ઘોલન ને ઘૂંટણમાં વિકલ્પ સાથે હોવા છતાં તે અંદર ઝુકનારી જ્ઞાનની પર્યાય છે, 'હું આ જ્ઞાયક છું, હું આ જુદો જ્ઞાયક જ છું' એમ તે અંદર પ્રવેશ કરે છે— અંદર જવામાં એકાગ્ર થાય છે. નિજ ચૈતન્યપદાર્થનું સ્વરૂપ યથાર્થપણે ખ્યાલમાં આવતાં તેનું જે નિરંતર ચિંતન, મનન, નિદિધ્યાસન રહે તે પણ સારું છે. અનાદિથી રાગનું જે ઘૂંટણ કરી રહ્યો છે તેના કરતાં આ ચૈતન્ય બાજુ ઢળવું, વિભાવથી હઠી સ્વભાવ તરફ ઢળવું—તેનું નિરંતર ઘૂંટણ કરવું એ પણ ઉત્તમ છે. ૧૫.

* શુદ્ધ ચૈતન્ય જ્ઞાયક પ્રભુની દૃષ્ટિ અને અનુભવ તે સાધકદશા છે. તેનાથી પૂર્ણ સાધ્યદશા પ્રગટ થશે. સાધકદશા છે તો નિર્મળ જ્ઞાન-ધારા પરંતુ તે પણ આત્માનો મૂળ સ્વભાવ નથી, કેમ કે તે ઉદ્યમરૂપ અપૂર્ણ પર્યાય છે. 'પરમાત્મપ્રકાશ'માં પણ આવે છે કે નિર્વિકલ્પ સમાધિ કે જે મોક્ષનો માર્ગ છે તે પણ આત્માનો સ્વભાવ નથી, કેમ કે તે અધૂરી પર્યાય છે. અંદર તું પૂર્ણાનંદનો નાથ સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ છો; તારામાં સત્ અને શાશ્વત એવા જ્ઞાન ને આનંદ વગેરે રત્નોના આરડાઓ ભર્યા છે. પ્રભુ! જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય લઈને અંદર તું તારામાં જ, તને ત્યાં અતીન્દ્રિય આનંદ વગેરે બધું મળશે. ૧૬.

* પહેલેથી વિકલ્પ તૂટતા નથી, વિકલ્પ આવે તો છે, સર્વજ્ઞ ભગવાને કહેલો, દેહાદિથી ભિન્ન જે જ્ઞાયક આત્મા, તેના અનંત ગુણો અને તેની અનંત પર્યાયો વગેરે બધું પહેલાં જેમ છે તેમ બરાબર જાણે, રાગમિશ્રિત વિચારથી પહેલાં પાકો નિર્ણય કરે, પછી સ્વભાવની એકાગ્રતા કરતાં વિકલ્પ તૂટે છે. નિર્ણય માટે વિકલ્પ આવે, પણ તે સમ્યગ્દર્શન નથી. 'હું અપરિમિત શક્તિઓનો સાગર પૂર્ણાનંદ પ્રભુ છું' એવો વિકલ્પ પહેલાં આવે, પછી તેને પણ છોડીને અંદર સ્વરૂપમાં પ્રવેશ કરવો. પ્રવેશનો અર્થ પકડવું. જ્ઞાનની પર્યાયથી જ્ઞાયકને પકડવો. જ્ઞાયકનો અનુભવ તે સમ્યગ્દર્શન છે. ૧૭.

* જેને સ્વપરના યથાર્થ ભેદવિજ્ઞાનપૂર્વક પોતાના આત્માનો અનુભવ પ્રગટ થયો છે એવા જ્ઞાની ધર્માત્માને 'હું કેવળ જ્ઞાનુનાર,

જાણનાર, જાણનાર છું' એવી ધારાવાહી પરિણતિ—જ્ઞાયકસ્વભાવી ભગવાન આત્માની જે સન્મુખતા થઈ તે દશા—કાયમ અખંડિત રહે છે. અસ્થિરતાને લીધે ભલે રાગ હોય પણ તેને તેનાથી ભિન્નતા કરવી પડતી નથી, ભિન્નતા સહજપણે વર્તી જ રહી છે. દરેક વખતે ભિન્નતાના વિચારો કરી કરીને ભિન્નતા ટકાવી રાખવી પડતી નથી, પણ 'હું' રાગથી ભિન્ન કેવળ જ્ઞાયક જ છું' એમ સ્વભાવના આલંબનના બળે પહેલાં જે ભિન્નતા કરી છે તે ભિન્નતાની—જ્ઞાનપરિણતિની—ધારા અખંડિત-પણે વર્ત્યા જ કરે છે. ૧૮.

* જીવનમાં સહજપણે એવું થઈ જવું જોઈએ કે જડ અને વિભાવ પર છે, તે હું નથી. નવ તત્ત્વમાં અજીવ છે તે પર છે, નવ તત્ત્વથી પાર એવું જ્ઞાયકતત્ત્વ તો જે છે તે છે. પુણ્ય-પાપ આસ્રવ વગેરે તત્ત્વ પણ જ્ઞાયકથી ભિન્ન છે. જે ભાવે તીર્થંકર નામકર્મ બંધાય તે ભાવ પણ વિભાવ ને પર છે, સ્વભાવથી વિરુદ્ધ પરિણમન છે; માટે તે મારું કાર્ય નથી. ૧૯.

* ભાઈ! આ ભવપરિભ્રમણમાં અનંત અવતાર કર્યા, ત્યાં તેં જે દુઃખો ભોગવ્યાં છે તેનું વર્ણન સાંભળતાં સાંભળનારની આંખોમાં આંસુ-ઓની ધારા વહી જાય! મનુષ્ય-તિર્થંચનાં જે આ દુઃખો છે તેના કરતાં અનંતગણું દુઃખ પહેલી નરકમાં દસ હજાર વર્ષની ઓછામાં ઓછી સ્થિતિએ છે. પ્રભુ! તારે જો એ દુઃખોથી મુક્ત થવું હોય અને આનંદકંદ નિજ ભગવાન આત્માને પ્રાપ્ત કરવો હોય તો તેનું સ્વરૂપ જે શુદ્ધ ચૈતન્ય તેને અનુસરીને અંતર્મુખ પરિણમન કરવું પડશે. જેટલું કાર્ય પરલક્ષે થાય છે તે વિભાવ છે, તે તારું ખરું કાર્ય નથી. એક અપેક્ષાએ એમ કહેવાય કે વિભાવનો કર્તા જીવ છે; સમક્રિતી પણ, પરિણમન-અપેક્ષાએ, વિભાવપણે પરિણમે છે, તેથી તે કર્તા છે; પણ આત્માના સ્વભાવની દૃષ્ટિએ જોઈએ તો તે કાર્ય આત્માનું નથી. અરે! કોની હોંશ કરવી અને કોના હરખના સડકા લેવા? અંદર આનંદનિવાન ચૈતન્યપ્રભુને અનુસરીને જે આત્મશુદ્ધિ થાય તે જ તારું કાર્ય છે; બાકી બધાં થોથાં છે. ૨૦.

* પ્રતિકૂળ સંયોગોના પ્રસંગોમાં ગભરાઈને ખેદ કરવો નહિ અને અનુકૂળ સંયોગોના પ્રસંગોમાં લલચાઈને ખેંચાવું નહિ. ‘ખેંચાવું’ નહિ’ એટલે શું?—કયાંય ઝાઝો રાગ કરવો નહિ. જેને અંદર સ્વભાવની અધિકતા છે તેને પણ નખખાઈના કારણે રાગ તો આવે છે, પણ રાગનો રાગ એટલે કે તે રાગનો પ્રેમ કરવો નહિ. જેને રાગનો પ્રેમ છે તેને ભગવાન જ્ઞાયકસ્વભાવ હેય છે અને જેને ભગવાન જ્ઞાયકસ્વભાવ ઉપાદેય છે તેને રાગભાવ હેય છે. અહા! આવી વાત છે. ‘ખેદાવું’ નહિ’ એટલે ખેદ કરવો નહિ; શોક, સંતાપ, દિલગીરી કે દ્વેષ કરવાં નહિ અને ‘ખેંચાવું’ નહિ’ એટલે ઝાઝો રાગ કરવો નહિ. રાગ અધિક થઈ જાય અને સ્વભાવ ઢંકાઈ જાય એમ ન કરવું. નખખાઈથી આવી જાય તે જુદી વાત છે પણ પોતે અંદરથી ઊછળીને સ્વભાવ કરતાં પર તરફ વિશેષ રાગ ન કરવો. ૨૧.

* દ્રવ્ય એટલે નિજ ત્રિકાળી જ્ઞાયક વસ્તુ; તે તો સ્વભાવ-અપેક્ષાએ સદા નિર્લેપ છે. ત્રિકાળી જ્ઞાયક ધ્રુવ દ્રવ્યસ્વભાવમાં શરીરનો, કર્મનો કે રાગનો કોઈ લેપ નથી, અહા, આવી વાત! આત્મામાં રાગ કે કર્મ વગેરેનો લેપ છે તે તો પર્યાય-અપેક્ષાએ છે, દ્રવ્ય-અપેક્ષાએ નહિ. દ્રવ્ય એટલે ત્રિકાળી ધ્રુવ વસ્તુ, તે તો સદાય નિર્લેપ પડી છે; તેમાં આવરણ, અશુદ્ધતા કે અલ્પતા કદી પ્રવેશી નથી; તે લેપ તો એક સમયવર્તી પર્યાયમાં છે. ૨૨.

* કોઈ વખતે એકાદ ક્ષણ કરે એમ નહિ, પણ પ્રત્યેક ક્ષણ આત્માને પરથી ને રાગાદિ વિભાવથી જુદા કરવાનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. ‘શરીર તે હું, સ્ત્રી-પુત્ર-લક્ષ્મી વગેરે મારાં’—એમ થઈ ગયું છે ને? શરીરના નામથી કોઈ બોલાવે તો ‘હું’ કહે છે ને? પણ ભાઈ! શરીર તે તું કયાં હતો? સ્ત્રી-પુત્ર વગેરે બહારની ચીજો તારી કે હી હતી? અનાદિથી પરમાં ને વિભાવમાં જે એકત્વબુદ્ધિ થઈ રહી છે તેને ક્ષણે ક્ષણે તોડવાનો—અંદરથી જુદું કરવાનો—અભ્યાસ કરવો જોઈએ. શરીરને રોગ આવે, દમ થાય, શ્વાસ ચડે તે તો જડ શરીરની પર્યાય છે, તે તરફ લક્ષ જતાં જે રાગ કે દ્વેષ આવે છે તે વિભાવ છે. વિભાવ ને પરથી જુદાપણાનો

વિચાર કરવો. દરેક ક્ષણે શરીરાદિ તથા રાગાદિ સાથેનું એકત્વ તોડવાનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. ૨૩.

* જેને ખરેખર આનંદમૂર્તિ જ્ઞાયક પ્રભુ રુચે, અંદરથી રુચિ પલટી ગઈ હોય, તેને જ્ઞાતાસ્વભાવમાંથી બહાર આવવું જરાય પાલવતું નથી. પુણ્ય અને પુણ્યના ફળની રુચિ એ તો મિથ્યાત્વભાવ છે, પાપભાવ છે, જૂઠા ને પાખંડભાવ છે. અંદર વીતરાગ જિનજિંબસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા જેને રુચે તેને અંતરની જગૃતિ થાય. સ્વભાવની જગૃતિ જેને થાય તેને બહાર આવવું ગમતું જ નથી. ગમતું નથી છતાં રાગ હોવાથી બહાર આવી જવાય છે, પણ તે દુઃખરૂપ લાગે છે. પૂર્ણાનંદ પ્રભુ સ્વભાવે સદા જયતસ્વરૂપ જ છે; તેની પર્યાયમાં જગૃતિ થતાં બહાર આવવું—ભલે શુભ રાગ હોય તોપણ—દુઃખરૂપ લાગે છે. ૨૪.

* શ્રી કાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષામાં કહ્યું છે—‘અપ્પાણં મુણદિ તિળમેત્તં ।’ સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ, અનંતાનુબંધી તીવ્ર રાગ-દ્વેષરૂપ પરિણામોનો અભાવ થયો હોવાથી, ઉપશમભાવોની નિરંતર ભાવના રાખે છે અને પોતાને, જ્યાં સુધી અનંતજ્ઞાનાદિ પૂર્ણ દશા પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી, તરણા-તુલ્ય માને છે, કોઈ પણ પ્રકારનો ગર્વ કરતો નથી. પોતાની સાધકદશાને પૂર્ણ પર્યાય પાસે પામર માને છે. ૨૫.

* સર્વજ્ઞ પરમાત્માએ જેને અંદર પરિપૂર્ણ જ્ઞાયક પરમાત્મસ્વરૂપે જોયો છે એવા નિજ આત્માને, અંદરની ઉત્કંઠા વિનાનો આળસુ જીવ, સમજવામાં પુરુષાર્થહીન વર્તે છે, ‘કાલે કરીશ’, ‘પછી કરીશ’ એમ વાયદા કરે છે; એનો વાયદો પૂરો થાય નહિ ને મરણની ક્ષણ આવી જાય; પછી પસ્તાવો કરે પણ એમાં એનું શું હાલ? મરીને પરિભ્રમણની લાંબી સફરે હાલ્યો જાય. ધર્મ તો પછી પણ થશે, પહેલાં આ ઊકરા-ઊકરીનાં લગ્ન કરી લઉં, ઊકરાઓ માટે મકાન બનાવી લઉં, વેપારમાં ઊકરાઓને મારા અનુભવનો જરી લાભ આપું—એમ બહારનો રસ છે, પણ આત્મા માટે જરાય તાલાવેલી નથી. ‘કાલે કરીશ, પછી કરીશ’ એમ મંદપણે વર્તે છે. તેની કાલની આજ કદી થતી નથી. કહેવત છે ને—‘વાણિયા જમે આજ ને બારોટ જમે કાલ’, ‘કાલ’

કદી આવે નહિ ને જારોટ કદી જમે નહિ. એમ આજસુ જીવની 'કાલ' કદી 'આજ' થાય નહિ ને જીવન પૂરું થઈ જાય, મરીને નરક-નિગોદમાં ચાલ્યો જાય. ૨૬.

* જૈનદર્શન સમજવું એ કોઈ અલૌકિક ચીજ છે. વાડામાં જન્મ્યા એટલે 'જૈન' થઈ જાય એમ નથી. મંદિર, પૂજા, ભક્તિ, વાંચન કે પ્રતાદિથી ધર્મ નથી; ધર્મ તો અંદર દેહાદિથી ને રાગાદિથી ભિન્ન નિજ જ્ઞાયક પ્રભુનું ભેદજ્ઞાન કરવાથી થાય છે;—ગુરુના આવા હિતકારી ઉપદેશના તાળા પ્રહારોથી સાચા મુમુક્ષુનો આત્મા અંદરથી જાગી જાય છે કે 'અરે! હું તો જ્ઞાયક ચૈતન્યમૂર્તિ છું'. અરે જુઓને! ક્ષણમાં આયુષ્ય પૂરું થઈ જાય છે, આ દેહ છોડીને જીવ ખીજ ભવમાં ચાલ્યો જાય છે, સંયોગી ચીજ તો છૂટી પડે જ ને? માતાના પેટમાંથી બાળક બહાર આવ્યું; માતા હજી તેના ઉપર નજર કરે તે પહેલાં તો તે મરી પણ જાય. માતાની ગોદમાં આવ્યા પહેલાં તો તે અનિત્યતાની ગોદમાં આવી ચૂક્યું છે. સંયોગ થયો તે વિયોગને લઈને જ આવ્યો છે. ભાઈ! આ દેહ એક ક્ષણમાં છૂટી જશે, તેને રાખવા માટે લાખ ત્રિપાય કરે, મોટા મોટા દાક્તરો બોલાવે, કરોડો રૂપિયા ખર્ચે—એ બધું વ્યર્થ છે. ૨૭.

* શરીર, વાણી, સ્ત્રી, પુત્ર, કુટુંબ, લક્ષ્મી અને વેપારધંધો વગેરે પરદ્રવ્ય છે; એને મેળવવું કે એનું રક્ષણ કરવું એ આત્માના હાથની વાત નથી, તોપણ એની પાછળ આખી જિંદગી ચાલી જાય છે. આત્મા પરદ્રવ્યથી અત્યંત ભિન્ન છે એવું લક્ષ નહિ હોવાથી તેનાથી જીવને વિરક્તતા થતી નથી. પરથી—આખી દુનિયાથી—વિરક્તતા આવી જવી જોઈએ; જો પરથી વિરક્તતા ન હોય તો અંતઃસન્મુખતાનું કાર્ય ક્યાંથી થાય? ૨૮.

* ધોમ ધખતા ઉનાળામાં પર્વતના ઝાડ—પાન વગરના ખુલ્લા શિખર ઉપર જેમ કોઈને આકરો તાપ લાગ્યો હોય અને સાથે ખૂબ જ તરશ લાગી હોય, ત્યાં તેને પાણીનું એક ટીપું પણ મળે તો તે તેને લેવા માટે દોડે છે, તેમ જો જીવને આ આખો સંસાર એકાંત દુઃખરૂપ લાગ્યો હોય

અને સત્ની તીવ્ર પિપાસા જાગી હોય, તે અંદરમાં નિત્યાનંદ જ્ઞાયક પ્રભુને ઓળખવાનો ઉગ્ર પુરુષાર્થ કરે છે. જેને તરફ લાગી હોય તે પાણી પીવા જાય, એમ અંદરથી જેને સત્ પ્રાપ્ત કરવાની ઝંખના જાગી છે તે અંતરમાં જઈને સ્વરૂપનો અનુભવ કર્યા વિના રહે નહિ, અતીન્દ્રિય આનંદામૃતનું રસપાન કર્યા વિના રહે નહિ. અહા! આવો મારગ છે ભાઈ! રહ.

* અંદર જ્ઞાયકવસ્તુ પાતે ઉપશમરસનો પિંડ છે; પર્યાયમાં જે વિકલ્પ ઊઠે છે તે રાગ છે, દુઃખ છે; તે શાન્તિમય દ્રવ્યસ્વભાવમાં નથી. તે દ્રવ્ય જ મારે જોઈએ છે, ખીજું કાંઈ જોઈતું નથી—એવી અંદરથી નિરપૂહતા આવે તો આત્મામાં અંદર ઊંડે જાય અને બધી પર્યાય પ્રગટે. અહા! આવી વાતો છે! ૩૦.

* ગુરુ કોને કહીએ?—કે જેમને રાગથી ભિન્ન નિજ વીતરાગ જ્ઞાયક પ્રભુનો અનુભવ થયો હોય અને સ્વરૂપમાં વિશેષ સ્થિરતા જામીને અંદર આનંદદશા વધી ગઈ હોય એવા નિર્ગ્રંથ મુનિરાજને જૈન-ધર્મમાં ગુરુ કહેવામાં આવે છે. વીતરાગ મુનિરાજનો કે સ્વાનુભવી સમ્યક્દષ્ટિનો ઉપદેશ હિતકારી છે. તેના તીખા પ્રહારોથી સાચા મુમુક્ષુનો આત્મા અંદરથી જાગી ઊઠે છે. ગુરુ ઉપદેશમાં કહે છે : ચારેય અનુયોગોનું તાત્પર્ય વીતરાગતા છે. ભગવાન! તારું સ્વરૂપ અંદર વીતરાગ છે ને! જે રાગથી ભેદજ્ઞાન ન કર્યું તો તે શું કર્યું? અવસર ચાલ્યો જાય છે ને આ દેહ તો છૂટી જવાનો છે, અત્યારે દેહથી ને રાગથી ભિન્ન નિજ જ્ઞાયક આત્માનું ભેદજ્ઞાન નહિ કર તો પછી ક્યારે કરીશ? આ દેહની અંદર, પણ દેહાદિથી જુદો, જ્ઞાન ને આનંદ આદિ અપરિમિત ગુણોનો ભંડાર આખો જ્ઞાયક પદાર્થ ખિરાજે છે; તેની ગંભીરતાનો વિચાર તો કર કે એ શી ચીજ છે! લોકનો અંત છે પણ અલોકનો અંત કયાં? એમ ક્ષેત્રનો સ્વભાવ જે અચિંત્ય ને આશ્ચર્યકારી છે તો તેને જાણવાવાળા ભગવાન આત્માના જ્ઞાન ને આનંદ વગેરે અચિંત્ય મહિમાનું તો શું કહેવું? દેહ અને રાગથી ભિન્ન પડીને એ અપરિમિત અભેદ ગુણસાગર ઉપર દષ્ટિ કર.—એ, જ્ઞાની ગુરુનો હિતકારી ઉપદેશ છે. ભેદજ્ઞાન કરાવવા

માટે દેવતા ઉપદેશના તીવ્ર પ્રહારોથી સાચા મુમુક્ષુનો આત્મા અંદરથી જાગી ઊઠે છે અને અંતરમાં જાયકની રુચિ પ્રગટે છે. ૩૧.

* સંસારનો તાપ લાગ્યો હોય અને સત્ની તીવ્ર તૃપા લાગી હોય, તે સત્ની પ્રાપ્તિ માટે ઉચ્ચ પ્રયત્ન કરે છે. અહા! સંસારનાં દુઃખ ક્યાં જાય એમ નથી. ભગવાન કહે છે—એક શ્વાસોચ્છવાસ જેટલા વખતમાં છવ્વ નિગોદના અઢાર ભવ કરે છે. આલુ, ડુંગળી, લસણ, કાંદા વગેરેની રાઈ જેટલી એક કટકીમાં અસંખ્ય ઔદારિક શરીર છે અને તે એક શરીરમાં સિદ્ધની સંખ્યા કરતાં અનંત ગુણા નિગોદના છવ્વ છે. અરે પ્રભુ! તું પણ ત્યાં અનંત કાળ રહી આવ્યો છો. હવે તો તને આ મનુષ્યભવ મળ્યો છે, માટે અંદરમાં જો તને સંસારનો તાપ લાગ્યો હોય અને સત્ સમજવાની તીવ્ર જિજ્ઞાસા જાગી હોય, તો તે સત્ની પ્રાપ્તિ માટે ઉચ્ચ પુરુષાર્થ કર. ૩૨.

* ‘તત્ત્વજ્ઞાનતરંગિણી’માં એમ આવે છે કે—સુંદર શરીર, લક્ષ્મી વગેરે મળવું તે દુર્લભ છે, કેમ કે તે મેળવવામાં આત્માનો રાગ કામમાં આવતો નથી, એ તો પૂર્વનાં એવાં કર્મ હોય તો જ મળે છે; પરંતુ ભગવાન આત્માનું મળવું તે સુલભ છે, કેમ કે તે તો પોતાની ચીજ છે, તેમાં કોઈ કર્મની મદદ હોય તો મળે એવું છે નહિ. અહા! કેવી વાત! એક બાજુ કહે : બોધિ—સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર—દુર્લભ છે, અને બીજી બાજુ કહે : પરવસ્તુ દુર્લભ છે, કેમ કે પોતાના રાગમય પુરુષાર્થથી તે મળતી નથી, એ તો પૂર્વનાં પુણ્ય હોય તો મળે છે. આત્માને પ્રાપ્ત કરવામાં બહારની કોઈ ચીજની અપેક્ષા નથી. એ તો પોતાની ચીજ છે, પોતાના ઉપયોગને સૂક્ષ્મ કરવાથી તેની પ્રાપ્તિ થાય છે. અહા! પહેલાં પોતાના જ્ઞાનમાં નક્કી તો કરે કે વસ્તુનું સ્વરૂપ આવું છે; આ સિવાય બધાં થોથાં છે. અજ્ઞાનીને પરનો ને વિભાવનો અધ્યાસ હોવાથી તે તેને સુલભ લાગે છે. જ્ઞાનીને અંતર્મુખ સ્વતત્ત્વનો અભ્યાસ હોવાથી તે સુલભ લાગે છે; પરંતુ કદી પણ પોતાનું થઈ શકતું નહિ હોવાથી દુર્લભ લાગે છે. ૩૩.

* ‘સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ નિજ જાયક આત્માને હું કઈ ગીતે પ્રાપ્ત

કરું' એવી જેને તીખી જિજ્ઞાસા થઈ હોય તે આત્માર્થી જીવ 'આ
જાણનાર, જાણનાર તત્ત્વ તે હું' એમ 'જ્ઞાન' લક્ષણ વડે જ્ઞાયક
આત્માની સાચી ઓળખાણ કરી તેના સ્વરૂપને ખરાખર ખ્યાલમાં લે તો
તેને જ્ઞાયક આત્માની અનુભૂતિ પ્રગટ થાય. આત્માનું લક્ષણ 'જ્ઞાન'
કહ્યું, શરીર, વાણી, મન કે રાગ તે કાંઈ આત્માનું લક્ષણ નથી. વર્તમાન
ઉત્પાદ-વ્યયવાળી પર્યાયમાં જે જાણનક્રિયા છે તે વડે લક્ષગત થતું જે
ત્રિકાળી ધ્રુવ જ્ઞાન તે આત્માનું લક્ષણ છે. તે લક્ષણ દ્વારા જ્ઞાયકનું જે
લક્ષ કર્યું, અને તેનાથી જે જ્ઞાયકદ્રવ્યનો અનુભવ કર્યો તેને સમ્યગ્દર્શન
કહે છે. ૩૪.

* ભાઈ! તારે જે આત્માનું હિત કરવું હોય તો તારે પોતે અંદર
જ્ઞાયકમાં જવું પડશે, બીજે કોઈ ઉપાય નથી. અંદર ભગવાન આત્મા
ખિરાજે છે ત્યાં આગળ દૃષ્ટિ લઈ જા, અનાદિથી દૃષ્ટિ જે બહારમાં—
નિમિત્તો ને રાગાદિમાં—ભટકે છે તે વ્યભિચારિણી છે, તેને સ્વધરમાં
લાવ ને જ્ઞાયકપતિ સાથે જોડી દે. દૃષ્ટિને સ્વભાવમાં જોડવાનું કામ જ્યારે
કર ત્યારે તે તારે પોતે જ કરવાનું છે, દેવ-ગુરુ વગેરે કોઈ નિમિત્તો કરી
આપતાં નથી. નિર્જરા અધિકાર (સમયસાર)માં કહ્યું છે : જે વર્ણાદિક
ગુણસ્થાન-પર્યાંત ભાવો છે તે બધાય, આત્મામાં અનિયત, અનેક, ક્ષણિક,
વ્યભિચારી ભાવો છે. જે આ સ્વસંવેદનરૂપ જ્ઞાન છે તે નિયત છે, એક
છે, નિત્ય છે, અવ્યભિચારી છે. આત્મા સ્થાયી છે અને આ જ્ઞાન પણ
સ્થાયી ભાવ છે તેથી તે આત્માનું પદ છે. તે એક જ જ્ઞાનીઓ વડે
આસ્વાદ લેવા યોગ્ય છે. ૩૫.

* પ્રભુ! તારી જ્ઞાયકચીજ અંદર ભગવાન-સ્વરૂપે ખિરાજમાન છે
ત્યાં એક વાર તો જો ને. ત્યાં તારી પ્રભુતા ઉપર નજર કર ને. પામરતા
ઉપર—દયા પાળી, ભક્તિ કરી, પૂજા કરી, એ રાગ ઉપર—તારી નજર
અનાદિની છે; એ દૃષ્ટિ તો મિથ્યા દૃષ્ટિ છે જ પણ એક સમયની પર્યાય,
અલ્પજ્ઞતા કે ગુણભેદની જે દૃષ્ટિ તે પણ પર્યાયમૂઢતા છે. અહા ભગવાન!
તું તો પૂર્ણાનંદનો નાથ અંદર ખિરાજે છે ને! જેમ કોઈ મોટો માણસ—
રાજા કે નગરશેઠ—મળવા આવ્યો હોય તે વખતે આ તેના તરફ આદર-

સન્માનનું ધ્યાન ન આપે અને બાળક સાથે રમતમાં રોકાઈ જાય તો પેલો ચાલ્યો જાય; તેમ ભગવાન જ્ઞાયક આત્મા એક સમયની પર્યાય જ્યાં છે ત્યાં સમીપે જ બિરાજમાન છે, પણ તેના તરફ ધ્યાન નહિ આપતાં તું રાગ ને પુણ્ય સાથે રમતે ચડી ગયો છે, તેમાં તારો કાળ ચાલ્યો ગયો. ૩૬.

* પ્રભુ ! દ્રવ્યસ્વભાવ—ચૈતન્યબિંબ—અંદર જ્ઞાન ને આનંદ વગેરે અનંત ગુણોથી ભરચક પડ્યો છે, તેને પકડવા માટે જ્ઞાનના વ્યાપારને સૂક્ષ્મ કરવો પડે છે, અંદર જ્ઞાયકસ્વભાવમાં જવા માટે ધીરા થવું પડે છે. ‘ધી’ નામ બુદ્ધિ, પ્રજ્ઞા, તેને જ્ઞાયકસ્વભાવ પ્રત્યે જે પ્રેરે તેને ધીર કહે છે. આનંદકંદ એવી જે નિજ અખંડ વસ્તુ તેને ઉપયોગ-પર્યાયમાં પકડવા માટે ધીર થવું પડે છે, ટકવું પડે છે એટલે કે નિષ્કંપ સ્થિર થવું પડે છે; પરંતુ જીવને તેનો અભ્યાસ નથી તેથી અધરું લાગે છે. ભાઈ ! નિજ જ્ઞાયકતત્ત્વના અભ્યાસ વિના તારાં જન્મ-મરણ નહિ મટે. અરેરે ! કાગડા, ફૂતરાં ને કંચવાના ભવો કરી કરીને અનંત કાળ ગુમાવ્યો—એ બધું તું ભૂલી ગયો ! ભૂલી ગયો માટે એ બધું નહોતું એમ કેમ કહેવાય ? આ ભવમાં જન્મ્યા પછી જ મહિમા સુધી માતાએ તને ધવરાવ્યો, નવરાવ્યો વગેરે બધું અત્યારે યાદ નથી માટે શું તે નહોતું ? આ ભવબ્રમણ ટાળવું હોય તો ઉપયોગને સૂક્ષ્મ કરી, ધીર થઈ અંદર ત્રિકાળી ધ્રુવ જ્ઞાયકને ધ્યેય બનાવ. સ્વસન્મુખતાનો અભ્યાસ નહિ હોવાથી અંદર સ્થિર થવાનું અજ્ઞાનીને કઠણ લાગે છે. ૩૭.

* મંદિર બનાવવાનો શુભ રાગ પણ ધ્રુવ ભગવાન જ્ઞાયકથી ભિન્ન છે. રાગ તો ઉપર-ઉપર તરે છે, અંદર નિત્યાનંદ ધ્રુવ સ્વભાવમાં પ્રવેશ કરતો નથી. સ્વભાવના ભાન વિના, આત્મામાં જે કાંઈ શુભ-અશુભ ભાવ થાય છે એના પ્રેમમાં તું પ્રમાદી થઈ ગયો. અહા ! અંદરમાં જ્યાં જ્ઞાયક ચીજ છે ત્યાં જવાનું છે, પણ ત્યાં ન જતાં, પોતે આળસુડો થઈ ગયો છે. ૩૮.

* પ્રવચનસારના ‘ચરણાનુયોગસૂચક ચૂલિકા’ આલેખમાં—જ્યાં શ્રમણ થવા ઇચ્છનાર પહેલાં જ સગાંસંબંધીની વિદાય લે છે, વડીલો, સ્ત્રી અને પુત્રથી પોતાને છોડાવે છે ત્યાં—આવે છે કે ‘અહો આ

પુરુષના શરીરની રમણીના આત્મા ! આ પુરુષના આત્માને તું રમાડતો નથી એમ નિશ્ચયથી તું જાણ. તેથી આ આત્માને તું છોડ. જેને જ્ઞાન જ્યોતિ પ્રગટ થઈ છે એવો આ આત્મા આજે સ્વાનુભૂતિરૂપી જે પોતાની અનાદિ રમણી તેની પાસે જાય છે. ચક્રવર્તીને કે તેમના પુત્રોને પદમણી જેવી સુંદર સ્ત્રીઓ હોય પણ જ્યાં અંદર આત્માનુભૂતિ સાથે વિશેષ વૈરાગ્ય જાગે છે ત્યાં કહી દે છે—હૈ સ્ત્રી ! હવે મને અંદરમાં વિષયનો રાગ રહ્યો નથી, મારા પ્રત્યેનો રાગ છોડી દો, હું રાગથી મરી ગયો છું, તમારા પ્રત્યેના રાગને મેં મારી નાખ્યો છે તેને તમે કોઈ પણ રીતે જીવતો કરી શકશો નહિ. આહા, ધન્ય વૈરાગ્ય ! ૩૯.

* અનુભૂતિસ્વરૂપ ત્રિકાળી આત્મા—જે અનાદિ-અનંત નિત્ય-ઉદયરૂપ વિજ્ઞાનધનસ્વભાવભાવપણાને લીધે એક છે, કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન અને અધિકરણસ્વરૂપ સર્વ કારકોના સમૂહની પ્રક્રિયાથી પાર ઊતરેલી જે નિર્મળ અનુભૂતિ, તે અનુભૂતિમાત્રપણાને લીધે શુદ્ધ છે—તે જ હું છું એવો અભ્યાસ જ્યારે કર ત્યારે તારે જ કરવાનો છે. સમજાય છે કાંઈ ! સત્ય મારગ સાંભળવા મળવો કઠણ છે, ધર્મને બહાને પણ છેતરપિંડી ચાલે છે. આહા ! મારો ત્રિકાળી ધ્રુવ દ્રવ્ય-સ્વભાવ દુઃખની પર્યાયથી તો સ્વરૂપભેદે ભિન્ન છે જ પણ અંદર જે નિર્મળ આનંદની પર્યાય પ્રગટે છે તેટલો પણ હું નથી, મારું ધ્રુવ દ્રવ્ય એક સમયની પર્યાયરૂપ થઈ જતું નથી. પર્યાયનું લક્ષ છોડીને ત્રિકાળી ધ્રુવ જ્ઞાયકસ્વભાવ આશ્રય કરવા જેવો છે. આવી વાતો છે ! ૪૦.

* અરે ! આઠ-આઠ વર્ષનાં બાળકોને પણ આત્મજ્ઞાન સહિત દીક્ષા લેવાની ભાવના જાગે છે. દીક્ષાની રજા માગતી વખતે માતાને કહે છે : હૈ માતા ! અમે આજે જ ધર્મ નામ ચારિત્રદશા અંગીકાર કરવા માગીએ છીએ, કે જે નિર્ગ્રંથ ચારિત્રદશા અંગીકાર કરીને હવે અમે પાછા ફરવાના નથી, બીજા ભવ કરવાના નથી. માતા ! આ જગતનાં અણપામેલી કંઈ ચીજ રહી ગઈ છે ? સ્વર્ગના ભવ, સુંદર શરીર, વજ્રપર્ણનારાયસંહનન વગેરે બધું અનંત વાર મળી ગયું છે, એ કોઈ નવી ચીજ નથી, અણપામેલો તો અંદર એક પોતાનો આત્મા રહી ગયો છે. માતા ! તેની શ્રદ્ધા

કર અને મારા પ્રત્યેનો રાગ છેડ. અમે તો, જ્યાં માણસનો પગરવ પણ ન હોય એવા ઘોર જંગલમાં જઈને, આત્માની પૂર્ણ સાધના કરશું. ૪૧.

* સુરદાસે કૃષ્ણનો હાથ ઝાલ્યો; કૃષ્ણ હાથ છોડીને અદર્ય થઈ ગયા. સુરદાસ કહે છે : પ્રભુ ! તમે મારા હાથમાંથી છટકી ગયા, પણ જો તમે મારા હૃદયમાંથી છટકી શકો તો તમે ખરા ! તમે મારા હૃદયમાં કોતરાઈ ગયા છો, ત્યાંથી તમે કદી છટકી શકશો નહિ. એ પ્રમાણે પરમાનંદનો નાથ જ્ઞાયકપ્રભુ જેને અંદરની રુચિથી લક્ષગત થયો હોય તેને તો ‘હે ચેતન’, ‘હે જ્ઞાયક’—એમ એક જ રદ લાગી હોય છે; હરતાં ને ફરતાં, ખાતાં ને પીતાં તેને એક ‘હરિ’ની—નિજ ચૈતન્ય-પ્રભુની—જ લગની હોય છે. ૪૨.

* જૈનેતરમાં સતી અનસૂયાની વાત આવે છે; તે સદેહે સ્વર્ગમાં જતી હતી; **अपुत्रस्य गतिर्नास्ति**—અપુત્રને ગતિ ન હોય એમ કહી પાછી મોકલી. નીચે એક વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ હતો. તેની સાથે લગ્ન કર્યું અને એક બાળક થયું. ઘોડિયામાં હીચોળતાં સતી અનસૂયા બાળકને કહે છે : ‘**बुद्धोऽसि, बुद्धोऽसि, निर्विकल्पोऽसि, उदासीनोऽसि ।**’ બેટા ! તું શુદ્ધ છે, બુદ્ધ છે, નિર્વિકલ્પ છે ને ઉદાસીન છે. અહા ! બાળકને પણ આવું સંબોધન ! અત્યારે તો ‘તું શુદ્ધ છે’ સાંભળતાં જ ભડકે છે; એને તો અશુદ્ધ છું, રાગી છું, રાગથી મને લાભ થાય—એમ થઈ ગયું છે. અરે ! રાગે મારી નાખ્યા ! સમયસારની ‘તાત્પર્યવૃત્તિ’ ટીકામાં ને પરમાત્મ-પ્રકાશની ટીકામાં પણ આવા ઘણા બોલ આવે છે : હું સહજ શુદ્ધજ્ઞાન ને આનંદ જેનો એક સ્વભાવ છે એવો છું; હું નિર્વિકલ્પ છું; હું ઉદાસીન છું, સ્વસંવેદ્ય છું, ભરિતાવસ્થા છું, સર્વ વિભાવપરિણામ રહિત છું વગેરે. પ્રભુ ! તું તો શુદ્ધ ચૈતન્યધન છે ને, જ્ઞાનનો પિંડ છે ને, રાગ ને અલ્પજ્ઞતા તારામાં કેવી ? તારું આસન તો રાગથી ભિન્ન છે, રાગમાં રહેવું તારું આસન નથી, તું તો રાગના ને ભેદના વિકલ્પ રહિત નિર્વિકલ્પ છે. ૪૩.

* વીજળી પડે અને જેમ પર્વતના બે ટુકડા થાય તે રેણુ દીધે ત્રણ કાળમાં ભેગા ન થાય, તેમ પ્રજ્ઞાછીણી વડે જ્ઞાન અને રાગના બે ટુકડા થયા, તે હવે કોઈ દી એક ન થાય. પ્રભુ ! તારી અંદર ચૈતન્ય-

અમલકાર ભર્યો પડ્યો છે તેનું તને અંદરથી માહાત્મ્ય આવવું જોઈએ અને બહારનું બીજું માહાત્મ્ય ઊડી દેવું જોઈએ. અંદર આનંદધામમાં જવામાં જ્ઞાતાધારાને કોઈ બહારની સગવડતા મદદ કરી શકતી નથી અને બહારની કોઈ અગવડતા—રોગ વગેરે—રોકી શકતી નથી, એ બધું પરજોય તરીકે માત્ર જાણવામાં આવે છે. ૪૪.

* પૂર્ણાનંદસ્વરૂપ નિજ શુદ્ધાત્મદ્રવ્યતા આલંબનના બળે સાધક ધર્માત્માને નિશ્ચય એટલે સ્વરૂપની દૃષ્ટિ, જ્ઞાન અને રમણતા, તથા તેમાં રહી ન શકે તો વ્યવહાર એટલે ભૂમિકાનુસાર વ્રતાદિના વિકલ્પ,—એ બંનેની—શુદ્ધ અને શુભની—મૈત્રી હોય છે, બંને એકસાથે હોવામાં વિરોધ નથી. સમયસાર-કળશ (૧૧૦)માં કહ્યું છે : જ્યાં સુધી યથાખ્યાત ચારિત્ર થતું નથી ત્યાં સુધી સમ્યગ્દૃષ્ટિને બે ધારા રહે છે—શુભાશુભ કર્મધારા અને જ્ઞાનધારા. તે બંને સાથે રહેવામાં કોઈ પણ વિરોધ નથી. જેમ મિથ્યાજ્ઞાન અને સમ્યગ્જ્ઞાનને પરસ્પર વિરોધ છે તેમ કર્મસામાન્યને અને જ્ઞાનને વિરોધ નથી. તે સ્થિતિમાં કર્મ પોતાનું કામ કરે છે અને જ્ઞાન પોતાનું કાર્ય કરે છે. જેટલા અંશે શુભાશુભ કર્મધારા છે તેટલા અંશે કર્મબંધ થાય છે અને જેટલા અંશે જ્ઞાનધારા છે તેટલા અંશે કર્મનો નાશ થતો જાય છે. વિષય-કષાયના વિકલ્પો કે વ્રત-નિયમના વિકલ્પો—શુદ્ધ સ્વરૂપનો વિચાર સુદ્ધાં—કર્મબંધનું કારણ છે; શુદ્ધ પરિણતિરૂપ જ્ઞાનધારા જ મોક્ષનું કારણ છે. ૪૫.

* હું લક્ષ્મીવાળો, હું પુણ્યવાળો ને પાપવાળો, હું પંડિત ને મૂરખ—એમ ‘પર ધર ભ્રમત નામ અનેક ધરાયે, હમ તો કબહૂં ન નિજ ધર આયે.’ ગાય-ભેંસ વગેરે પશુઓ સવારમાં બહાર નીકળે, સાંજે પાછાં આવે ત્યારે બારણાં બંધ હોય તો માથું મારે. ગમાણમાં ઘાસ મળશે અને બાર કલાક ત્યાં રહેવાનું મળશે એવી હોંશે બંધ બારણાંને માથું મારે. એમ પ્રભુ ! તારા અંદરના ધરમાં જવા માટે એક વાર માથું તો માર ! રાગની એકતાથી આત્માનાં બારણાં બંધ છે તે તૂટી જશે. અહા ! આત્મા જાગતી જ્યોત છે તેને જાણ, ચૈતન્યસ્વરૂપને ચૈતન્યથી જાણ. જાણનારી—જાણે છે એ—પર્યાય છે, પણ પર્યાયમાં જાણવામાં આવે છે ત્રિકાળી જ્ઞાયક

સ્વભાવ. જ્ઞાનની પર્યાયમાં આ જાતનસ્વભાવ જાણવામાં આવ્યો છતાં, એ પર્યાયમાં આવ્યો નહિ—પર્યાયરૂપ થઈ ગયો નહિ; જાતનસ્વભાવનું સામર્થ્ય કેટલું છે એ પર્યાયમાં દ્રવ્યરૂપ થઈ જાય કે દ્રવ્ય પર્યાયમાં આવી જાય છે—એમ છે નહિ. ૮૬.

* અરે ભાઈ! સાચું સમજવાનો માંડ અવસર મળ્યો ત્યાં સમ્યગ્દર્શનમાં ગોટા વાળે! શું થાય! ભગવાનના વિરહ પડ્યા, પરમાત્મા ત્યાં (મહાવિદ્યેશ્વરમાં) રહી ગયા અને અહીં (ભરતમાં) સર્વજ્ઞદશા પ્રગટ થવાની લાયકાત રહી નહિ; અને જીવો પોતાના સ્વચ્છંદથી વીતરાગ-માર્ગની જે કલ્પના કરે છે તે બધી જૂઠી છે. વીતરાગમાર્ગમાં નિશ્ચય-વ્યવહારની સાચી મૈત્રીનું સ્વરૂપ શું છે તેની લોકોને ખબર નથી, અને શુભરાગરૂપ વ્યવહારથી નિશ્ચય પ્રગટ થશે એમ માને છે; પણ રાગથી નિશ્ચય અર્થાત્ વીતરાગતા થાય એમ માનવું તે અજ્ઞાન છે. સ્વરૂપના આશ્રયે પ્રગટતી શુદ્ધિની સાથે દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની ભક્તિ, વિનય વગેરેના શુભભાવ આવે છે તેથી વ્યવહારે શુદ્ધિ અને શુભની મૈત્રી કહેવાય છે, પણ સમયસાર-કળશના ટીકાકારે, જ્યાં જ્ઞાનનય અને ક્રિયાનયની મૈત્રીની વાત આવી છે ત્યાં, શુદ્ધજીવના સ્વરૂપના અનુભવને જ્ઞાનનય કહી છે અને રાગાદિ અશુદ્ધ પરિણામના ત્યાગને ક્રિયાનય કહી છે. ૮૭.

* સ્વરૂપ વિષેની ઉત્કંઠા જ માર્ગ કરી દે છે. રુચિ અનુયાયી વીર્ય. જેને પોતાના સ્વરૂપની રુચિ છે તેને, વીર્ય રુચિને અનુરૂપ થઈને, માર્ગ નીકળી આવે છે. અહા! અનંત કાળમાં જ્ઞાનધનરૂપ અપૂર્વ વસ્તુની ક્યારેય પ્રાપ્તિ થઈ નથી; એ ચીજ કેવી હશે? અનંત વાર સ્વર્ગનો ભવ મળ્યો, અનંત વાર મોટો રાજા કે શેઠિયો થયો, અરે! અનંત વાર શુકલ લેશ્યાવારક મહાવ્રતી મુનિ પણ થયો—મુનિવ્રત ધાર અનંત વાર ગ્રીવક ઉપજ્યો, પણ નિજ આત્માના ભાન વિના સુખ લેશ ન પા્યો; અંદર વ્રતાદિના શુભ રાગથી પણ રહિત જે નિજ જ્ઞાયક-સ્વભાવ તેનો મહિમા તથા તેની રુચિ પ્રગટ કરી નહિ. બહારની ક્રિયા અને શુભ રાગમાં જ ધર્મ ને ધર્મનું સાધન માનીને અટકી ગયો, તેથી તેને આત્માનો આનંદ ન આવ્યો. સમ્યગ્દષ્ટિને પણ શુભ રાગ આવે છે

પણ તે તેને દુઃખરૂપ લાગે છે. રાગ રહિત અંતર જ્ઞાયકસ્વરૂપની ભાવના, જિજ્ઞાસા હોય તો તેને અંદરથી માર્ગ સૂઝી જ આવે છે. ૪૮.

* મારે તો જન્મ-મરણનો નાશ કરીને આત્માનું કલ્યાણ કરવું છે—આવો તારો ભાવ હોય તો આ ચૈતન્યભૂમિમાં ઊભો રહીને તું પુરુષાર્થ કર; તારાં જન્મ-મરણનો નાશ થઈ જશે. મને પુણ્ય બંધાય, હું સ્વર્ગમાં જઈ, લક્ષ્મી મળે ને દુનિયામાં હું મોટો ગણાઉં—એ કાંઈ નહિ, માત્ર જન્મ-મરણનાં દુઃખથી છૂટવાની સાચી ભાવના હોય તેની વાત છે. અહા ! જીવ ચોરાશી લાખ યોનીઓમાં, અને એક એક યોનીમાં અનંત વાર ઉત્પન્ન થયો છે. માતાના પેટમાં સવા નવ મહિના રહે છે; પણ શાસ્ત્રમાં કહે છે કે માતાના ગર્ભમાં ઉત્કૃષ્ટ બાર વર્ષ રહી શકે છે, કદાચિત્ બાર વર્ષ ગર્ભમાં રહીને જન્મ થતાં જ મૃત્યુ થઈ જાય અને ફરી એમાં આવે ને ફરી ગર્ભમાં બાર વર્ષ રહે—એમ ગર્ભ-કાયસ્થિતિ ઉત્કૃષ્ટ ચોવીસ વર્ષની ગણવામાં આવી છે. ઊંઘે માથે ગર્ભાશયમાં અશુચિ વિષે રહી દુઃખ ભોગવ્યાં છે. આવું અનંત વાર થઈ ગયું છે પ્રભુ ! આમ દુઃખ ભોગવતાં અનંત કાળ થયો, જે તારે આ દુઃખભરપૂર જન્મ-મરણનો નાશ કરવો હોય, કરવાનું કરી લેવું હોય—આત્માનું કલ્યાણ કરવું હોય, તો આ ચૈતન્યભૂમિમાં ઊભો રહીને તું અંદર આત્માને સમજવાનો પુરુષાર્થ કર. રાગ ને પર્યાયમાં ઊભો છે—એ છોડી દે અને જે આ ચૈતન્યભૂમિ—અંદર ચૈતન્યનું દળ—, એમાં દષ્ટિ લગાડી ત્યાં ઊભો રહે. જે તારે જન્મ-મરણનો નાશ કરી આત્માનું કલ્યાણ કરવું હોય તો આ શરત છે : આ ચૈતન્યભૂમિમાં ઊભો રહીને, ચૈતન્ય-ધ્રુવ—ધ્રુવ-ભગવાન—માં ઊભો રહીને તું અંતરમાં પુરુષાર્થ કર. એ પુરુષાર્થ એટલે શુદ્ધ ચૈતન્યની પરિણતિ; તેનાથી તારાં જન્મ-મરણનો નાશ થઈ જશે. ચૈતન્ય-ભૂમિ કહો કે ચૈતન્યનું દળ, વસ્તુ, મોજૂદગી, ચીજ કહો; એવો જે શુદ્ધ ચૈતન્યધન, એમાં ઊભો રહીને તું પુરુષાર્થ કર; તારાં જન્મ-મરણનો નાશ થઈ જશે. ૪૯.

* ત્રણ લોકના નાથ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર-જિનેશ્વરદેવનો હુકમ-ફરમાન છે કે પ્રભુ ! તારી ચીજ અબદ્ધ છે તેને અંદર એક વાર તો જે. વસ્તુને

માવના, આવરણ નથી, આવરણ હોય તો વસ્તુ અવસ્તુ થઈ જાય; વસ્તુ ત્રિકાળ છે, તેનો અભાવ કે દી હોય? અહા! આ વાતો જગતથી બહુ જુદી બાપુ! સંપ્રદાયમાં તો અત્યારે ગોટા ઊઠ્યા છે. પરમેશ્વર-જિનેશ્વરદેવ, જેને સર્વજ્ઞતા ને વીતરાગતા પરિપૂર્ણ પ્રગટ થયાં છે, એ પરમાત્માને વાણી ઇચ્છા વિના નીકળે છે. એ વાણીમાં સ્વ-પરની વાર્તા કહેવાની તાકાત છે. સ્વ-પર-પ્રકાશનની તાકાત ચૈતન્યની છે. અને સ્વ-પરની વાર્તા કહેવાની તાકાત વાણીમાં છે. એ ભગવાનની વાણીમાં એમ આવ્યું કે—ભગવાન આત્મા મુક્તસ્વરૂપ છે અંદર; જે મુક્ત ન હોય તો મુક્તિની પર્યાય આવશે કયાંથી? મુક્તસ્વરૂપ છે, એમાંથી—એના આશ્રયે કેવળજ્ઞાનપર્યાય, સિદ્ધ-પર્યાય—મુક્તિની પર્યાય પ્રગટ થાય છે. બંધસ્વરૂપ હોય એમાંથી તો બંધનું ફળ આવે. રાગનો ને કર્મનો સંબંધ તો એક સમયની પર્યાય સાથે છે, એ પર્યાયનો ત્રિકાળી દ્રવ્યસ્વભાવમાં તો અભાવ છે. ૫૦.

* ચૈતન્યસ્વભાવના અવલંબનથી અંદરમાં જે વિશેષ સ્થિરતા થઈ તેની સાથે ભૂમિકાનુસાર આણુવ્રત કે મહાવ્રત વગેરેના જે વિકલ્પો આવે છે તેમને કથંચિત્—ચરણાનુયોગની અપેક્ષાએ—ઉપાદેય કહેવાય છે, પણ ખરેખર તો તે આસ્રવ છે અને બંધનું કારણ છે. તત્ત્વાર્થસૂત્રમાં પણ ‘શુભઃ પુણ્યસ્યાશુભઃ પાપસ્ય’ વ્રતાદિ શુભ યોગ પુણ્યાસ્રવનું કારણ છે. બાઈ! જે ભાવ આસ્રવ-બંધનું કારણ છે તે આદરણીય કેમ હોય? શુભ અને અશુભ રાગ બન્ને આસ્રવ-બંધનાં કારણ છે; તેમાં શુભ રાગ સારો અને અશુભ રાગ ખરાબ—એમ તફાવત માનનાર મિથ્યાદષ્ટિ છે. એવી માન્યતાથી તે ઘોર અપાર સંસારમાં રખડશે. ૫૧.

* જ્ઞાનીને રાગાદિ વિભાવમાં કદી એકત્વપરિણમન થતું નથી, છતાં પણ તેને પર્યાયમાં જેટલો રાગાંશ આવે છે તેટલું દુઃખનું વેદન છે. દષ્ટિ-અપેક્ષાએ તે રાગાદિ વિભાવનો કર્તા, ભોક્તા કે સ્વામી નથી, તેની સાથે એકત્વરૂપ પરિણમન નથી, પણ પર્યાયમાં જેટલા અંશે અંદર જ્ઞાયક-પ્રભુના આશ્રયે વીતરાગતા પ્રગટ થઈ અને તે સમયે જેટલા અંશે પરલક્ષી પરિણમનથી વિભાવ થયો, તે બન્નેનું વેદન તેને એકસાથે હોય છે. વિભાવપરિણમન વખતે પણ તેને જ્ઞાયક જુદો ને જુદો જ વર્તે છે. જ્ઞાની બાણે છે કે સ્વભાવના આશ્રયે પ્રગટેલા આનંદનું વેદન પણ મારામાં છે

અને સાથે જોડેલો રાગ છે તેટલું દુઃખનું વેદન પણ મારામાં છે, પણ રાગના વેદનથી આનંદનું વેદન ભિન્ન છે, જાત જ જુદી છે. ૫૨.

* જો તારે જન્મ-મરણ રહિત થવું હોય, તારે તારું કલ્યાણ કરવું હોય તો—પ્રભુ! વાતો કરીને જગતને રાજ કરવું હોય તેની આ વાત નથી—તું મુક્તસ્વરૂપ અખંડસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા વસ્તુ તરીકે, દ્રવ્ય તરીકે, પદાર્થ તરીકે કાયમ છે, તેમાં ઊભો રહીને પુરુષાર્થ કર. વસ્તુ નામ જેમાં અનંત ગુણો વસે. અનંત ગુણોનો સ્વામી છે બાદશાહ ભગવાન આત્મા; એની બાદશાહતમાં અનંત ગુણોની પ્રજા પડી છે. ક્ષેત્ર ભલે શરીરપ્રમાણ હો, પણ ભાવ તો અમાપ—અપાર છે. આવા મુક્ત-સ્વરૂપ ભગવાન આત્મામાં નિરુપદ્રવ્ય ઊભો રહીને મોક્ષની સ્પૃહા અને ચિંતાથી પણ મુક્ત થા. મોક્ષની ઇચ્છાથી મોક્ષ નહિ થાય; મુક્ત-સ્વરૂપ ભગવાન આત્મામાં રહેવાથી મુક્તિ થશે. ૫૩.

* મને તો આનંદનો નાથ મારો આત્મા જ જોઈએ છે, મારે તો મારો ભગવાન જોઈએ છે. કયો ભગવાન? અંદર બિરાજમાન પોતાનો જ્ઞાયક ભગવાન. અરિહંત વગેરે બીજા ભગવાનના ભેદા કરવાનો ભાવ તે બધો રાગ છે. અહા! ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞદેવ જિનેશ્વર પરમાત્મા દિવ્ય ધ્વનિ દ્વારા જે કહી રહ્યા છે તે આ વાત છે. સાધકને એક નિજ આત્મા જ જોઈએ છે, બીજું કંઈ જોઈતું નથી, અરે! જ્ઞાનનો પરલક્ષી વિશેષ કયોપશમ પણ જોઈતો નથી. પ્રવચનસારમાં કહ્યું છે ને!—‘કેવળીમાં ને શ્રુતકેવળીમાં સ્વરૂપસ્થિરતાની તરતમતારૂપ ભેદ જ મુખ્ય છે, વધારે—એાછા પદાર્થ જાણવારૂપ ભેદ અત્યંત ગૌણ છે. મારે ધણું જાણવાની ઇચ્છારૂપ ક્ષોભ છોડી સ્વરૂપમાં જ નિશ્ચળ રહેવું યોગ્ય છે એ જ કેવળ-જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો ઉપાય છે.’ એક પૂર્ણાનંદ પ્રભુ જ મારે જોઈએ અને બીજું કંઈ ન જોઈએ—એવી સાધક જીવને ભાવના હોય છે. ૫૪.

* અહીં તો જન્મ-મરણ રહિત થવાની વાત છે. જન્મ-મરણ મોહ-રાગ-દ્વેષ વિના મળે નહિ. મોટા ચક્રવર્તી હોય અને મરીને નરકે જાય. પ્રહ્લદજી છેલ્લો ચક્રવર્તી હતો. ૯૬ હજાર સ્ત્રીઓ, તેમાં એક કુરુમતી નામની પદ્મ-સ્ત્રી જેની હજાર દેવો સેવા કરે, તેનામાં તે એટલો ગૃહી થઈ ગયો કે

છે, પણ
પર.
થાણુ કરવું
આ વાત
તરીકે, દ્રવ્ય
કર. વસ્તુ
બાદશાહ
છે. ક્ષેત્ર
વા મુક્ત-
ની સ્પૃહા
યા; મુક્ત-

, મારે તો
પોતાનો
નો ભાવ
મા દિવ્ય
આત્મા
ક્ષી વિશેષ
વળીમાં ને
વધારે—
જાણવાની
જ કેવળ-
ને બીજું

રણ મોહ-
રકે જાય.
નામની
ગયો કે

૧૯૨૬, ૧૯૨૭

દેહ છૂટતાં 'કુરુમતી! કુરુમતી!' કરીને બીજા ક્ષણે જ સાતમી નરકે
ગયો. નીચે સાત નરક છે. એ લોબિકથી—ન્યાયથી સિદ્ધ થાય છે. સાતમી
નરકમાં ૩૩ સાગરની સ્થિતિ છે. એક સાગરમાં દસ કરોડ-કરોડ પલ્લોપમ
જલ છે. એક પલ્લના અસંખ્યમાં ભાગમાં અસંખ્ય અખળે વર્ષ છે.
સાતસો વર્ષના આયુષ્યની સામે, મરીને તેત્રીશ સાગરનું આયુષ્ય! એક
શ્વાસપ્રમાણ ભાગનું ફળ એને કેટલું આવ્યું? સાતસો વર્ષના જેટલા
શ્વાસ થાય, તેના એક શ્વાસ ખરાબર ૧૨ લાખ. પદ હજાર ને ૯૭૫
પલ્લોપમ પ્રમાણ નરકના ફળ તરીકે દુઃખ પ્રાપ્ત થયું. અહા! પ્રભુ! તું
શું કરે છે! કેટલી ઊંધાઈ! આવાં જન્મ-મરણનાં દુઃખોથી તારે છૂટવું
હોય તો ભગવાન આત્મા મુક્તસ્વરૂપ છે એમાં ઊભો રહે, એનો સ્વીકાર
કર; મોક્ષની ઇચ્છા અને ચિંતાથી પણ મુક્ત થા. ૫૫.

* જ્ઞાનની વર્તમાન પર્યાયને સૂક્ષ્મ કરીને દ્રવ્યને અંદરમાં પકડ
અને ત્યાં નિરાંતે બેસ. જેમ માણસને થાક લાગે ને તે ઢાલિયો પાથરીને
બેસે—આરામ કરે તેમ. ભગવાન આત્મામાં જ્યાં દૃષ્ટિ થઈ ત્યાં પર્યાયમાં
આનંદ આવ્યો એ જ એને વિશ્રામ મળી ગયો, ચારે ગતિનાં દુઃખો
ચૂલ્યાં ગયાં. પરંતુ જેને અંતર્મુખ દૃષ્ટિ નથી, તેને તેના વિશ્વાસ વગર
ધર્મની દશા પ્રગટતી નથી. સૂક્ષ્મ દ્રવ્યસ્વભાવને પકડી આત્મામાં આરામથી
બેસવું તે વિશ્રામ છે. શુભ રાગમાં કે પર્યાયમાં બેસવું તે વિશ્રામ નથી.
ભાઈ! ઉપયોગને નિમિત્તમાં ને દુઃખ—રાગમાં તો નહિ પણ એક
સમવની પર્યાયમાં પણ ટકવા ન દે, તારા ત્રિકાળી ધ્રુવ જ્ઞાયક દ્રવ્યસ્વભાવમાં
તેને લઈ જ. ૫૬.

* નિમિત્તનો રસ છૂટી જાય, રાગનો રસ છૂટી જાય, પોતાની
પર્યાયમાં—ભાવેન્દ્રિયમાં ઉઘાડ છે એનો પણ રંગ—પ્રેમ છૂટી જાય તો
આત્મા—જ્ઞાયકદેવ પ્રગટ થાય છે. બહારની કોઈ પણ ચીજ વિસ્મયકારી
લાગે ત્યાં સુધી પોતાના સ્વભાવની વિસ્મયતા આવી શકતી નથી—
આત્માનો રંગ લાગી શકતો નથી. અહા! ભગવાન આત્મા તો ચૈતન્ય-
સ્વરૂપ જ્ઞાયકસ્વભાવનો પિંડ છે, પ્રભુ! પરનો રંગ બધો છૂટી જાય તો,
પોતાનો રંગ લાગી જાય એવી આ વાત છે. ૫૭.

* ભગવાન કહે છે—પ્રભુ! તું શક્તિએ પરમાત્મા છે; તારે પરમાત્મસ્વરૂપની પર્યાય પ્રગટ કરવા માટે અનેરાં દ્રવ્યની—દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ મળે તો જ કાર્ય થાય એમ—રાહ જોવી ન પડે. અખંડ સ્વતંત્રતાથી શોભાયમાનપણું જેનું સ્વરૂપ છે એવી અદ્ભુત પ્રભુત્વશક્તિથી ભરેલો તું ભગવાન છે, વસ્તુ છે, દ્રવ્ય છે, કે જેની નિર્મળ પર્યાયરૂપ કાર્ય માટે અનેરાં દ્રવ્યોની, અનેરાં તત્ત્વોની કે અનેરાં સાધનોની જરૂર ન પડે. અહા! આવી વાત છે. સમજાય છે કાંઈ? બાઈ! પહેલાં શ્રદ્ધામાં નિર્ણય તો કર કે ‘માર્ગ તો આ છે’. ૫૮.

* અંદર જ્ઞાયક પ્રભુની સાધના કરનારને બહારની કોઈ સ્પૃહા હોતી નથી. દુનિયા મને માને, ભક્તો મને પૂજે, લોકો મને ગણતરીમાં ગણે એવી કોઈ સ્પૃહા સાધકને હોતી નથી. પૂર્ણાનંદ ભગવાન આત્માની દૃષ્ટિ કરીને જે અંતર્મુખ આત્માનંદથી સંતુષ્ટ છે, તૃપ્ત છે, તેને પોતા સિવાય બીજી વસ્તુની ઇચ્છા કેવી? સમયસારમાં ઇચ્છા-તૃષ્ણા-સ્પૃહાને અજ્ઞાનમય ભાવ કહ્યો છે. ૫૯.

* બહારમાં ભૂખ્યો! હોય તો આત્માનું કાર્ય ન કરી શકે અને પેટ ભરેલું હોય તો જ અંદર આત્માનું કાર્ય—સમ્યગ્દર્શન—થઈ શકે, એમ છે જ નહિ. તેત્રીશ-તેત્રીશ સાગરોપમ વર્ષ સુધી જેને આહારનો એક કણ નહિ ને પાણીનું એક ઘિંદુ નહિ,—અંદર ભૂખની પીડા એટલી કે ‘ત્રીન લોકો નાજ જુ ખાય, મિટે ન ભૂખ, કણા ન લહાય’ અને તરસ એટલી કે ‘સિંધુનીરતૈ’ પ્યાસ ન જાય, તો પણ એક ન જુંદ લહાય’—જન્મે ત્યારથી જેને સોળ મહા રોગ હોય, અરે! પહેલી, બીજી ત્રીજી નરકમાં પરમાધામીઓ નારકી જીવને ખૂરી રીતે બાંધે, બાંધીને લોઢાના ધગધગતા સળિયા ભાંકે એવે વખતે એ સાધન અનુકૂળ નથી માટે આત્માનું કાર્ય ન થઈ શકે—એમ નથી. બાઈ! એ સમયે પણ જીવ અંદરમાં ઊતરે તો સમ્યગ્દર્શન પામી શકે છે. વેદનાને કારણે પણ સમક્ષિત પામી શકે છે—એમ શાસ્ત્રમાં આવે છે ને? વેદના વખતે લક્ષ છે બહારની પીડાનું, પણ કોઈ જીવ તે વખતે વેદનાનું લક્ષ છોડી અંદર ઊતરી જાય તો તેને વેદનાથી સમક્ષિત થયું—એમ કહેવામાં આવે છે.

અહા! એ રિયતિ! એ દુઃખ!—સહ્યાં પણ ન જાય ને સાંભળ્યાં પણ ન જાય! એ કાળે પણ આત્મા અંદરમાં જઈ શકે છે હોં! એનું કાર્ય, બહારની બધી સરખાઈ હોય, અનુકૂળ સાધન હોય, તો જ થઈ શકે—એમ નથી. ૬૦.

* શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવે સમયસારની પાંચમી ગાથામાં કહ્યું છે : હું મારા નિજ વૈભવથી કહીશ. કયો વૈભવ? હું આનંદમૂર્તિ ભગવાન સુચ્ચિદાનંદ પ્રભુ છું એમ મારી દૃષ્ટિમાં ને મારા અનુભવમાં આવ્યું, મારી વીતરાગી પર્યાય ઉત્પન્ન થઈ,—વીતરાગી સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર, —એ મારો નિજ વૈભવ છે. અહા! એ નિજ વૈભવથી હું કહીશ, પ્રભુ! તું પ્રમાણ કરજે. મારા નિજ વૈભવથી કહીશ; ભગવાન કહે છે માટે કહીશ—એમ નહિ. શ્વેતાંબરનાં આચારાંગ વગેરે સૂત્રોમાં એમ આવે છે કે—ભગવાન આમ કહેતા હતા...આમ કહેતા હતા. એ શૈલી આખી જુદી અને આ શૈલી આખી જુદી. મારો ભગવાન આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદનો કંદ, અતીન્દ્રિય જ્ઞાનનું દળ, અતીન્દ્રિય શાન્તિનો સાગર, અનંત ગુણોનું ગોદામ, અનંત શક્તિનું સંગ્રહાલય, અનંત સ્વભાવનો સમુદ્ર...અહા! એવું જેને અંતરમાં મળી ગયું તેને બીજા વૈભવોથી શું પ્રયોજન? એ કરોડોના બંગલા વગેરે તારો સાચો વૈભવ નહિ. અંદર આત્માના અનંત ગુણનો વૈભવ છે તેના પ્રેમ આગળ પર—જડ વૈભવનું પ્રયોજન શું છે? અરે! તારી પર્યાયમાં થતા તુચ્છ વિભાવોથી પણ તારે શું પ્રયોજન છે?...તેનાથી તને શો લાભ છે? ૬૧.

* અરે ભાઈ! જગતનાં કાર્ય તો સ્વયં તેનાથી થાય છે, તેના કર્તાપણાની તને હોંશ કેમ આવે છે? મેં ધ્યાન રાખ્યું તેથી તે કામ થયું. હું એ કામમાં પડ્યો તો થયું, નહિંતર થાત નહિ. રહેવા દે ભાઈ! એ કર્તાપણાનાં મિથ્યા અભિમાન. મિથ્યાત્વનાં અભિમાન એ તો મહા પાપ છે. ૬૨.

* જ્યાં પર્યાય-અપેક્ષાએ ઉપલકપણે આ શુભાશુભ રાગ દેખાય છે ત્યાં જ અંદર ઊંડે ઊંડે આનંદસાગર પ્રભુ ચૈતન્ય બિરાજે છે. તે ઉપરજવા રાગ ને પર્યાયનું લક્ષ છોડ ને અંદર ધ્રુવ જ્ઞાયક તત્ત્વમાં

હોંડો હોતરી જ, તને નિજ ચિદાનંદમય પ્રભુનાં દર્શન થશે. જેમ ભોંયરામાં અંદર હોંડે જાય તો ત્યાં બિરાજમાન જિનપ્રતિમાનાં દર્શન થાય, તેમ વર્તમાન પર્યાયને ઉપર-ઉપરના વિભાવોથી પાછી વાળીને અંદર ધ્રુવ જ્ઞાયક દળમાં લઈ જ, ત્યાં તને તારા પરમાત્મસ્વરૂપ ભગવાનનાં કોઈ અનુપમ દર્શન થશે. ૬૩.

* અહીં જ્યાં નિશ્ચયની વાત ચાલતી હોય ત્યાં તે સાંભળીને કોઈ જીવો વ્યવહારને સર્વથા ઉડાડી દે છે; પણ બાઈ! અહીં તો એમ કહેવાય છે કે—વ્યવહાર આવે છે તો ખરો પરંતુ તે ધર્મ નથી. વ્રત-તપાદિ ક્રિયાના શુભ ભાવ—ચરણાનુયોગનો વ્યવહાર—અંદર સ્વરૂપરમણતામાં ઝૂલનારા ભાવલિંગી મુનિરાજેને પણ આવે છે. સમકિતી જીવને ભાવશ્રુતજ્ઞાન હોય છે, અને તેથી તેને જ નય હોય છે; જિનપ્રતિમા અને તેના પૂજનરૂપ સાચો વ્યવહાર પણ તેને જ હોય છે. મિથ્યાદષ્ટિને ભાવશ્રુત નથી માટે તેને નય નથી; અને તેથી તેને સ્થાપનાનિષેપરૂપ સાચો વ્યવહાર પણ હોઈ શકે નહિ. ૬૪.

* બહારમાં શરીર, વાણી, લક્ષ્મી અને સ્ત્રી-પુત્ર વગેરે સંયોગોથી અને અંતરમાં રાગાદિ વિભાવભાવોથી ભિન્ન અંદર જે ત્રિકાળી ધ્રુવ ચૈતન્ય જ્ઞાયકદેવ બિરાજે છે તેની ઓથ લે, તેના શરણે જ, તો તારા બધાં કર્મો તૂટીને નાશ થઈ જશે. કર્મ તો જડ પરવસ્તુ છે, તે કાંઈ આત્માને હેરાન કરતું નથી અને આત્મા તેનો નાશ પણ કરી શકતો નથી. પોતે સ્વરૂપથી ખસીને અશુદ્ધતા કરે છે તો કર્મને વિભાવમાં નિમિત્ત કહેવાય છે અને પોતે જ્ઞાયકદેવની ઓથ લઈને—આશ્રય કરીને—શુદ્ધતા પ્રગટ કરે તો કર્મ પોતાની મેજે નષ્ટ થઈ જાય છે. ૬૫.

* ભગવાન! તું જાણવાવાળો જગતસ્વરૂપ પ્રભુ છે. આત્મા જાણવાવાળો સદાય જગતસ્વરૂપ જ છે, તેને કોઈ નિદ્રા કે આવરણ છે નહિ. અંદર જગતસ્વરૂપ ભગવાન—જગતી જ્યોત ચૈતન્યપ્રભુ બિરાજે છે. જગતસ્વરૂપ કહીને બે વાત કરી છે : (૧) કાયમ—ત્રિકાળ જ્ઞાયકસ્વભાવ જગતસ્વરૂપ જ છે; (૨) એવા આત્માને ઓળખે તો પર્યાયમાં પણ જગતસ્વરૂપ પ્રગટે. રાગાદિ તો અંધકાર છે, ભલે એ દયા-દાનનો વિકલ

થશે. જેમ
માનાં દર્શન
ખીને અંદર
ભગવાનનાં

ખીને કોઈ
જેમ કહેવાય
આદિ ક્રિયાના
માં ઝૂલનારા
તજ્ઞાન હોય
પૂજનરૂપ
નથી માટે
યવહાર પણ

સંયોગોથી
ત્રેકાળી ધ્રુવ
તો તારાં
છે, તે કાંઈ
કરી શકતો
માં નિમિત્ત
ને—શુદ્ધતા

મા જાણવા-
છે નહિ.
છે. જ્યત-
યકસ્વભાવ
પર્યાયમાં પણ
નો વિકલ્પ

હો. રાગાદિ પોતાને જાણતા નથી, પરંતુ ખીજ વડે જાણવાયોગ્ય છે માટે
તેઓ ચૈતન્યથી અન્ય સ્વભાવવાળા છે; અને ભગવાન આત્મા તો,
પોતાને સદાય વિજ્ઞાનધનસ્વભાવપણું હોવાથી, પોતે જ ચૈતક—જ્ઞાતા છે
(પોતાને અને પરને જાણે છે) માટે ચૈતન્યથી અનન્ય સ્વભાવવાળો જ
છે. ભગવાન આત્મા તો ચૈતન્ય-ચૈતન્ય એટલે જ્યતસ્વરૂપ છે એને
પર્યાયમાં ઓળખ. અહા ! ભારે આકરું કામ ! રાગસ્વરૂપ અધિકારને
ઝાડી દે અને જ્યતસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા—જગતો જીવ ઊભો છે—એને
ઓળખી લે તો પર્યાયમાં પણ જગૃતિ પ્રગટશે. ચૈતન્યની જ્યતશક્તિ-
સંપૂર્ણ પ્રભુને—જ્યત ભગવાન આત્માને—ઓળખી લે; અજ્યત
રાગાદિની ઓળખાણ છોડી દે. ૬૬.

જ અનંત ગુણનો નાથ ભગવાન આત્મા ગુણભેદમાં આવતો નથી;
પર્યાયમાં પણ આવતો નથી તો રાગમાં ને પરમાં કયાંથી આવી શકે ?
જ્યતમાં આવે છે : ' તને પર્યાયમાં અટકવા નહિ દઉં રે ! ' પ્રભુ ! તને
રાગમાં તો અટકવા નહિ દઉં, પણ પર્યાયમાં પણ હવે અટકવા નહિ
દઉં. તારી ઓજ અંદર—ભગવાન આનંદનો નાથ—ખિરાજે છે ત્યાં જ
જે જ્યતસ્વરૂપી, સર્વજ્ઞસ્વરૂપી આત્મા રાગવાળો કે અલ્પજ્ઞતાવાળો
નથી. ' જ ' સ્વભાવી કહે, સર્વજ્ઞસ્વભાવી કહે, જ્યતસ્વરૂપ કહે કે
ચૈતન્ય—ચૈતનાસ્વભાવ કહે—એને ઓળખ તો પર્યાયમાં પણ જગૃતિ
પ્રગટે. જ્યત ભગવાન જ્ઞાયકસ્વરૂપને ઓળખવાથી પર્યાયમાં જ્યતપણું
પ્રગટ થશે. એ ત્રિકાળ જ્યતસ્વભાવ, નિત્યાનંદ પ્રભુ, ધ્રુવસ્વરૂપ—એની
ઓળખાણ કરી, તો તારી પર્યાયમાં પણ જ્યતતા, જ્ઞાતાદ્રષ્ટાની પર્યાય,
આનંદની પર્યાય પ્રગટ થશે. ૬૭.

જ પરસ્પરે થનારા શુભાશુભ વિકારી ભાવ તે વિભાવ છે. તેનાથી
જેજ્ઞાન વડે જુદો પડીને નિર્વિકાર નિજ શુદ્ધ ચૈતન્યતત્ત્વને ગ્રહણ કર.
વિભાવભાવ ચૈતન્યમૂર્તિ નિજ જ્ઞાયકતત્ત્વથી સ્વરૂપે સદા જુદા જ છે,
તેમનું ચૈતન્યતત્ત્વ સાથે એકત્વ કદી થયું જ નથી. શુદ્ધ જ્ઞાનાનંદકંદ
ચૈતન્યતત્ત્વ શુભભાવથી પણ સ્વરૂપે ભિન્ન છે; તો શું એ શુભભાવથી તેનું
ગ્રહણ થાય ? દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુનું બહુમાન, પૂજન-ભક્તિ, ધર્મનું વાંચન-શ્રવણ,

વ્રત-તપ વગેરે શુભભાવ પણ પરલક્ષી વિભાવભાવ છે, જ્ઞાયક ચૈતન્યતત્ત્વનું સ્વરૂપ તેનાથી જુદું છે. શુભાશુભ સમસ્ત વિભાવથી જુદો પડીને નિજ શુદ્ધ ત્રિકાળી ધ્રુવ ચૈતન્યતત્ત્વને ગ્રહણ કર; તેને લક્ષમાં લઈને અંતરમાં શુદ્ધ પરિણમન પ્રગટ કર. આ મૂળ વસ્તુ છે. ૬૮.

* ભેદજ્ઞાનના નિર્માણ અભ્યાસ વડે વિભાવથી જુદો પડી અંતરમાં—જ્ઞાયકમાં—ઊંડો ઊતરી જ. અંદરમાં જે જ્ઞાયકવસ્તુ છે તે કોઈ બાહ્ય લક્ષથી નહિ પણ અંતરના ધ્યાનથી પ્રાપ્ત થાય તેવી છે. અંદર ધ્રુવ જ્ઞાયકમાં એકાગ્ર થા તો તે ધ્યાનકાળમાં નિજ પરમાત્માનાં દર્શન થશે. અહા ! આ વાત જીવને આકરી લાગે, પણ સમ્યગ્દર્શન પામવાની રીતે તો આ જ છે. ૬૯.

* છ ખંડના સાધનાર ચક્રવર્તી રસ્તેથી નીકળે તો ગુનેગાર માણસો ભયથી કાંપી ઊઠે, તે રસ્તે નીકળવાની તેઓ હિંમત કરી શકે નહિ. લપાતા-છુપાતા ફરે. એ પ્રમાણે આ ભગવાન જ્ઞાયક આત્મા તો ત્રણ લોકનો બાદશાહ, પૂર્ણાનંદનો નાથ ચૈતન્યચક્રવર્તી છે; તેની જેને દષ્ટિ અને અનુભવ થયો તેની સામે જડ કર્મ ઊભાં જ કઈ રીતે રહી શકે ? રહી શકે જ નહિ. ‘જડ કર્મ રહી શકે નહિ’ એ નિમિત્તથી કથન છે. ખરેખર તો જ્યાં અંદર જ્ઞાયકચક્રવર્તી પોતાના સામર્થ્ય સહિત પ્રગટ થયો ત્યાં અશુદ્ધતા—વિભાવભાવ—કઈ રીતે રહી શકે ? વિભાવનો નાશ જ થઈ જાય. અંતરમાં જ્યાં જ્ઞાયકદેવનું શરણ લીધું—વીતરાગી પરિણતિ થઈ—ત્યાં અશુદ્ધતા કાંપી ઊઠે છે, તેનો નાશ થઈ જાય છે અને તેના નિમિત્તે જડ કર્મ પણ ખરી જાય છે. જીવના શુદ્ધ ભાવથી કર્મ ખરી જાય છે એ નિમિત્તનું કથન છે; ખરેખર તો જડની પર્યાયને રહેવું કે જવું તે તો તેના પોતાના સ્વતંત્ર પરિણમનના આધારે છે. ૭૦.

* જે સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ છે તેને જિનપ્રતિમા જિન સરખી લાગે છે. વ્યવહાર પણ છે ને ? નિશ્ચય તો અંદર પોતાનો ભગવાન આત્મા છે. તો તેના પ્રતિબિંબરૂપ ભગવાનની પ્રતિમાની પૂજા આદિ બધો વ્યવહાર પણ છે; નીચલી ભૂમિકામાં વચ્ચે વ્યવહાર આવ્યા વિના રહેતો નથી. જિનપ્રતિમાની પૂજા વગેરેના શુભ ભાવ પુણ્યબંધનું કારણ છે, ધર્મનું

એતન્યતત્ત્વનું
 પડીને નિજ
 ને અંતરમાં
 અંતરમાં
 કોઈ બાહ્ય
 અંદર ધ્રુવ
 દર્શન થશે.
 મવાની રીતે
 ગાર માણસો
 શકે નહિ,
 મા તો ત્રણ
 જેને દષ્ટિ
 રહી શકે?
 કથન છે,
 હિત પ્રગટ
 વનો નાશ
 પરિણતિ
 અને તેના
 ખરી જાય
 વું કે જવું
 લાગે છે.
 આત્મા છે,
 વ્યવહાર
 હેતો નથી.
 છે, ધર્મનું

નહિ. જિનપ્રતિમાને માનવું તે સ્થાપનાનિક્ષેપ છે. સાચો સ્થાપનાનિક્ષેપ
 ક્યારે હોય? જેને સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ થયું હોય, આત્માનો નિર્વિકલ્પ
 અનુભવ થયો હોય, તેને જે ભાવશ્રુતજ્ઞાન પ્રગટ થયું છે તેના ભેદ નય
 છે. જ્ઞાનીને જ નિશ્ચયનય અને વ્યવહારનય હોય છે. સ્થાપનાનિક્ષેપ તે
 વ્યવહાર છે; તે તરફનો ઊઠતો ભાવ શુભ રાગ છે તે પણ વ્યવહાર છે,
 ધર્મ નથી તો આવે છે કેમ? ભાઈ! નીચલી ભૂમિકામાં એવા ભાવ
 આવ્યા વિના રહેતા નથી. ૭૧.

* સાધકપણું પ્રગટ થયા પછી પણ દેવ-ગુરુની ભક્તિ વગેરેનો શુભ
 ગુણ આવે, પણ તેમાં તે રોકાતો નથી. તેનો હરખ કે હોંશ નથી, ખેદ
 કે માટે તે શુભસ્વરૂપ વ્યવહારને છોડતો પૂર્ણ શુદ્ધાત્મસ્વરૂપમાં જ પહોંચી
 જાય છે. દષ્ટિ અંતર્મુખ થઈને જે સમ્યક્ત્વ થયું, નિજ શુદ્ધ જ્ઞાયક-
 તત્ત્વનો અનુભવ થયો તે નિશ્ચય, અને વચ્ચે જે રાગ આવે તે વ્યવહાર
 કે તે દુઃખરૂપ છે. જ્યાં સુધી સંપૂર્ણ વીતરાગ ન થાય ત્યાં સુધી તે
 આવે છે, પણ તે હેય છે—છેડવા લાયક છે—એમ ભગવાન કહે છે.
 મોક્ષપાહુડની ૧૬મી ગાથામાં 'પરદબ્વાદો દુર્ગમ' કહ્યું છે. વીતરાગ ભગવાન,
 વીતરાગની વાણી ને વીતરાગનાં શાસ્ત્ર એમ કહે છે કે—'અમે તારા
 માટે પરદવ્ય છીએ, અમારા તરફ પણ જે તારું લક્ષ જશે તો તને રાગ
 થશે. રાગ થવો તે ચૈતન્યની સુગતિ નથી, દુર્ગતિ છે.' અહા! આવો
 સર્ગ—પોકાર છે વીતરાગનો! માટે સાધક જીવ શુભ રાગના વ્યવહારને
 છોડી પૂર્ણ શુદ્ધાત્મસ્વરૂપમાં જ પહોંચી જાય છે. ૭૨.

* ખરફની પાટમાં જેમ એકલી શીતળતા ભરી છે, તેમ ભગવાન
 આત્મામાં એકલો આનંદ ભર્યો છે. તે આનંદની પાટ જેને મળી ગઈ
 તેણે ગ્રહણ કરવાયોગ્ય બધું ગ્રહણ કરી લીધું અને છોડવાયોગ્ય બધું તેને
 છૂટી ગયું. અંદરમાં આનંદની પાટ મળી, હવે તે શું કરવા બહાર જાય?
 રાગાદિના વિકલ્પમાં કેમ આવે? ગ્રહણ કરવાયોગ્ય નિજ જ્ઞાયક આત્મા
 ગ્રહણ કરી લીધો, છોડવાયોગ્ય બધું છોડી દીધું—રાગાદિ વિભાવ બધો છૂટી
 ગયો. હવે તે સ્વરૂપમાંથી બહાર કેમ આવે? આવે જ નહિ. ૭૩.

* ભગવાન આત્મા—વસ્તુનો—સ્વભાવ આત્મવસ્તુથી પ્રતિકૂળ કેમ

હોય? આત્મસ્વભાવ આત્મવસ્તુને અનુકૂળ જ હોય, તેથી આત્માને
સ્વભાવ સહજ જ્ઞાન, આનંદ, શાંતિ ને વીતરાગતા જ હોય. દયા-દાન
કે વેપાર-ધંધાના—શુભ-અશુભ રાગના—પરિણામ અશુદ્ધ ભાવ હોવાને
લીધે, આત્મવસ્તુથી પ્રતિકૂળ છે. અશુચિ છે, વિપરીત છે ને દુઃખના
કારણ છે. અરેરે! વાણિયા બિચારા ધંધા આડે નવરા ન થાય; વીતરાગને
આ જૈનધર્મ વાણિયાના હાથ આવ્યો અને વાણિયા ધૂસી ગયા ધંધામાં
આત્માના આનંદનો અનુભવ કરવો તે જૈનધર્મ છે. ‘અનુભૂતિ તે
જૈનધર્મ છે’ એમ ઇતિહાસકારોએ પણ શોધી કાઢ્યું છે. દયા-દાન વગેરે
શુભ રાગથી પણ ભિન્ન એવા નિજ શુદ્ધ જ્ઞાયક-આત્માની અનુભૂતિ તે
જૈનધર્મ છે—એ સમજ્યા વિના લોકો દયા પાળે, દાન આપે પણ, સારું
શુભ ભાવમાં અહંબુદ્ધિ ને કર્તાબુદ્ધિ હોવાથી, તેનાથી પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય
પણ નહિ બંધાય, પાપાનુબંધી પુણ્યબંધ થશે. ૭૮.

* ભાઈ! ભવસ્થિતિ પાકશે કે કાળલબ્ધિ હશે ત્યારે મુક્તિ થશે—
એવી વાતો છોડી દે; અંદર સ્વભાવસન્મુખ થવાનો પુરુષાર્થ કર તે
તારી કાળલબ્ધિ વગેરે બધું પાકી જશે. પંચમ કાળ છે એટલે બહાર
ફેરફાર થાય; ભલે થાય, પણ જેને આત્માનું કલ્યાણ કરવું છે તેને કાળ
કાંઈ નડતો-બડતો નથી. ચોથા કાળે ભગવાનના સમવસરણમાં પણ જે
સમ્યગ્દર્શન ન કર્યું તે અહીં પંચમ કાળમાં થઈ શકે છે. અરે! ત્રીજા
નરકના નારકીને પરમાત્મા—અસુરકુમારના દેવ—લોહાના ધગધગતા
સળિયે બાંધી ઉપર ઘણાના ઘા મારે, એવે સમયે પણ તે સમ્યગ્દર્શન
પામી શકે છે. બહારનો કાળ કે કોઈ ચીજ અંદર આત્માનું કાર્ય
કરવામાં નડતી નથી. ૭૫.

* અહા! વીતરાગ પરમેશ્વરનો માર્ગ કોઈ જુદી જ જાતનો છે.
વીતરાગ પરમાત્મા સિવાય બીજે કયાંય આ વાત છે જ નહિ. અરેરે!
‘મારી નજરની આજસે રે મેં નીરખ્યા ન હરિને જરી.’ અજ્ઞાન ને
રાગ-દ્વેષનો નાશ કરે તે હરિ. ભાઈ! તારી નજર રાગ ને પર્યાયમાં પડી
છે, પણ અંદર રાગનો નાશ કરનાર ભગવાન આત્મા બિરાજે છે ત્યાં
જતી નથી, અંદર નજર કરતો નથી, અને બહાર કાળ વગેરે બીજાનો

વાંક કાઢે છે ! ગમે તેવી ભીષણ પ્રતિકૂળતાના પ્રસંગમાં પણ જીવ અંતર્મુખ થવાનો પુરુષાર્થ કરે તો તેને જરૂર સમ્યગ્દર્શન થઈ શકે છે. તેને કાળ, શરીરના આકરા રોગ કે વ્યવર્ધન વગેરે બહારની ચીજો આત્મસન્મુખ થવામાં કાંઈ નડતી નથી, અંતર્મુખ દષ્ટિ કરવામાં કાંઈ વિઠ્ઠન કરતી નથી. અંતરમાં આનંદમૂર્તિ ભગવાન જ્ઞાયક દેવ મોજૂદ છે—જગતો જીવ હિભો છે—તેના ઉપર નજર કરવામાં બહારની પ્રતિકૂળતા નડતી પણ નથી અને બહારની સગવડતા—દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ—સહાયક થાય છે એમ પણ નથી. જ્યારે કર ત્યારે તારે તારા અંતર્મુખ પુરુષાર્થથી જ ધર્મરૂપી કાર્ય સાધવાનું છે. ૭૬.

* અરેરે ! જીવે પોતાના આત્માની કદી દરકાર કરી નથી, તેને ઓળખ્યો નથી; માટે પ્રથમ તેને ઓળખ. બસ, તે જ એક કરવા જેવું છે. અનાદિથી બીજું બધું કર્યું—પુણ્ય-પાપ અનંત વાર કર્યાં, મંદિરો અનંત વાર બંધાવ્યાં, કરોડો રૂપિયાનાં દાન દીધાં, પણ એ કોઈ આત્માની ચીજ નથી. અંદર ધ્રુવ ચૈતન્ય પ્રભુ સાક્ષાત્ બિરાજમાન છે તેને પરચી જુદા અને વિભાવથી રહિત એવા શુદ્ધસ્વભાવે ઓળખ; બસ તે જ એક કરવાનું બાકી રહી ગયું છે. ૭૭.

* રાગથી ભિન્ન પડવાનો અભ્યાસ અંતરમાં કરવો એ જ આ મનુષ્યજીવનું મહાન કર્તવ્ય છે; જે ભેદજ્ઞાનનો અભ્યાસ ન કર્યો તો આ દુર્લભ મનુષ્યભવ એળે જશે. બહારમાં પુણ્યના યોગે પાંચ-પચીસ કરોડ—ધૂળ મળે એમાં તને શું મળ્યું ? એ તો બધા પુદ્ગલના ખેલ છે. લક્ષ્મી વગેરેથી તો તું અત્યંત જુદો જ છે, પણ શુભાશુભ રાગથી પણ તું જુદો છે. એવો અંદરમાં ભેદજ્ઞાનનો અભ્યાસ રાખજો. તેમાં તારા મનુષ્યજીવનનો સાર્યાકતા છે. ૭૮.

સુવર્ણપુરી સમાચાર :—

—તંત્રી—[તા. ૫-૮-૯૧]

જી શ્રી સુવર્ણપુરીમાં પ્રાતઃ પૂજ્ય બહેનશ્રીના નિવાસસ્થાને તેઓશ્રીની ધર્મચર્યાની ઓડિયો-ટેપ, જિનેન્દ્રદર્શન-પૂજા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પરમાગમ શ્રી સમયસાર પર (૧૯૬૧નું) ટેપ-પ્રવચન, પંચાસ્તિકાયમંત્રાદિ પર પુરુષો માટે ધાર્મિક શિક્ષણવર્ગ, બપોરે શ્રી નિયમસાર શાસ્ત્ર પર શાસ્ત્રવાંચન, સ્વાધ્યાયમંદિરમાં પૂજ્ય બહેનશ્રીના ચિત્રપટ સમક્ષ સ્તુતિ, જિનેન્દ્રભક્તિ અને સાંજે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું (તેઓશ્રીની અનુપસ્થિતિમાં પ્રથમવાર) શ્રી સમાધિતંત્ર ઉપર ટેપ પ્રવચન—ઇત્યાદિ કાર્યક્રમ નિયમિત ચાલી રહ્યો છે. પ્રાતઃ પૂજ્ય બહેનશ્રીની ધર્મચર્યા સાંભળીને અનેક સમાગત મુમુક્ષુ મહેમાન અનુભવવાણીનો સાક્ષાત્ લાભ મળવા જેવો અનુભવ કરતાં અત્યંત પ્રમોદ વ્યક્ત કરે છે.

* દશલક્ષણપુરુષણુ-પર્વ :—ભાદરવા સુદ ૫, શુક્રવાર, તા. ૧૩-૮-૯૧થી ભાદરવા સુદ ૧૪, રવિવાર, તા. ૨૨-૮-૯૧ સુધી દસ દિવસ શ્રી દશલક્ષણપુરુષણુપર્વ દશલક્ષણમંડલવિધાનપૂજા તેમજ ભક્તિપૂર્વક અને ભાદરવા સુદ ૧૩ થી ૧૫ સુધી રત્નત્રય-ધર્મ-પર્વ પૂજા-ભક્તિપૂર્વક ઉજવવામાં આવશે.

* ઉત્તમ ક્ષમાવાણી પર્વ :—ભાદરવા વદ એકમ મંગળવાર તા. ૨૪-૮-૯૧ના રોજ ક્ષમાવાણીપૂજાભક્તિપૂર્વક ઉજવવામાં આવશે.

જી તા. ૨૮-૭-૯૧, રવિવારના રોજ સવારે ભવ્ય પૂજાસમારોહપૂર્વક, પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના ટેપ-પ્રવચન પછી પ્રશમભૂતિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનની ૭૮ મી જન્મજયંતીની તિમંત્રણ પત્રિકા લેખનના શુભ સમારોહનું આયોજન, ભક્તિપૂર્ણ વાતાવરણમાં થયું હતું જેનો લાભ લેવા ભાવનગર, રાજકોટ આદિ ગામેના મુમુક્ષુઓ આવ્યા હતા.

જી પ્રશમભૂતિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનની ૭૮ મી જન્મજયંતીના મંગલ અવસરે તા. ૨૭-૮-૯૧ના રોજ તેઓશ્રીના ભવ્ય ચિત્રપટ સમક્ષ સોનેરી-રૂપેરી રજત-મોતીઓ દ્વારા જન્મવધાઈની મંગલવિધિનું આયોજન રાખવામાં આવ્યું છે. વિધિ માટે રૂ. ૧૦૦૦ તથા રૂ. ૫૦૦ રાખવામાં આવ્યા છે. રૂ. ૧૦૦૦ વાળાનો ક્રમ અગળ રહેશે. વિધિના મોતી અથવા કોઈ અન્ય વસ્તુ ભેટરૂપમાં આપવામાં આવશે. નામ લખવાનું કાર્ય ૨૨-૮-૯૧થી શરૂ કરવામાં આવશે અને પૈસા જમા કરાવ્યાની રસીદના ક્રમ પ્રમાણે વધાવવાનો ક્રમ આપવામાં આવશે.

* સૂચના :—દશલક્ષણપુરુષણુપર્વ માટે શ્રી વીર-કુંદ-કહાન-આમ્તાયાનુયાયી જે મુમુક્ષુમંડળોને સોનગઢથી અધ્યાત્મપ્રેમી પ્રવચનશ્રવણ વિદ્વાન બોલાવવાની ભાવના હોય તેમણે પ્રચાર-વિભાગ, શ્રી દિ. જેન સ્વાધ્યાયમંદિરને મંડળના અધ્યક્ષ કે મંત્રી દ્વારા જાણ કરવી. શક્યતાનુસાર પ્રબંધ કરવામાં આવશે.

—*—

અધ્યાત્મ-અતિશયક્ષેત્ર સોનગઢમાં ભક્તિભાવથી ઉજવાશે
 પ્રશમમૂર્તિ ધર્મરત્ન પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનની
 * ૭૮ મી જન્મજયંતી *

અધ્યાત્મયુગપ્રવર્તક પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામીના
 પરમ ભક્ત, સ્વાનુભવવિભૂષિત પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેન
 આપણા દુર્ભાગ્યે હવે સદેહ આપણી સમક્ષ નથી, તોપણ દેવ-ગુરુ-
 મહિમા તેમ જ સ્વાનુભૂતિમાર્ગપ્રકાશક તેમના ઉપકાર-કિરણો આપણા
 સાધનાપથને સદૈવ આલોક્તિ કરતા રહેશે. તે ઉપકૃતતાની ભક્તિભીની
 ભાવનાને કારણે તેમની ૭૮ મી જન્મજયંતી આ વર્ષે શ્રી હિંગાંબર
 જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ દ્વારા અત્યંત ભક્તિભાવથી સંપન્ન
 થશે. પૂજ્ય બહેનશ્રીની આ ૭૮ મી જન્મજયંતી (શ્રાવણ વદ
 બીજ) નું આયોજન તા. ૨૩-૮-૯૧ શુક્રવારથી તા. ૨૭-૮-૯૧,
 મંગળવાર—પાંચ દિવસ શ્રી ચૌસઠકલ્પિમંડલવિધાન પૂજા,
 અધ્યાત્મ-જ્ઞાનોપાસના અને દેવ-ગુરુની ભક્તિ આદિ વિવિધ કાર્યક્રમયુક્ત
 સંપન્ન થશે. આ અવસર પર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં આધ્યાત્મિક
 ટેપ-પ્રવચન, પૂજ્ય બહેનશ્રીની સ્વાનુભવરસભીની વિડિયો-ધર્મચર્યા,
 સમાગત વિદ્વાનોના શાસ્ત્રપ્રવચન, ચલચિત્ર દ્વારા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના
 દર્શન, આદરણીય પં. શ્રી હિંમતલાલભાઈ જે. શાહ તથા વઢવાણ
 તેમ જ ઘાટકોપર ભજનમંડળી દ્વારા જિનેન્દ્ર તેમ જ પ્રાસંગિક
 ભક્તિ,—ઈત્યાદિ અનેકવિધ કાર્યક્રમનો પણ સમાગત મુમુક્ષુ મેહમાનોને
 લાલ મળશે. સમાગત મેહમાનો માટે આવાસ-ભોજન વ્યવસ્થા
 નિઃશુલ્ક રાખવામાં આવી છે. સર્વે સાધર્મીઓને સોનગઢ પધારવા
 હાર્દિક અનુરોધ છે.

નિવેદક—

હસમુખલાલ પોપટલાલ વોરા

—પ્રમુખ, શ્રી હિ. જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, (સોનગઢ)

卐 પૂજ્ય ગુરુદેવે માર્ગ જતાવ્યો છે 卐

પહેલાંમાં પહેલાં ચૈતન્યને ઓળખાવો, ચૈતન્યમાં જ વિશ્વાસ કરવો અને પછી ચૈતન્યમાં જ ઠરવું...તો ચૈતન્ય પ્રગટે, તેની શક્તિ પ્રગટે. પ્રગટ કરવામાં પોતાની તૈયારી—ઉચ્ચ પુરુષાર્થ વારંવાર કરે, જ્ઞાયકનો જ અભ્યાસ, જ્ઞાયકનું જ મંથન, તેનું જ ચિંતવન કરે તો પ્રગટ થાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવે માર્ગ જતાવ્યો છે, ચારે પડખેથી સ્પષ્ટ કયું છે.
—પૂજ્ય બહેનશ્રી

~*~

If undelivered please return to :-

Shri Dig. Jain Swadhyay Mandir Trust

SONGADH-364 250 (INDIA)

Licence No. 21 'Licensed to
post without prepayment'

સંપાદક : નાગરદાસ બેચરદાસ મોદી
તંત્રી : હીરાલાલ બીખાલાલ શાહ
પ્રકાશક : શ્રી દિ. જૈન સ્વા. મંદિર ટ્રસ્ટ
સોનગઢ-૩૬૪૨૫૦

આજીવન સભ્ય ફી : ૧૦૧/-
વાર્ષિક લવાજમ : રૂ. ૬/- પ્રત : ૩૨૦૦
મુદ્રક : જ્ઞાનચંદ જૈન
કહાન મુદ્રણાલય, સોનગઢ

A ૧૪૨૬ શ્રી ધીરજલાલ પી. દેસાઈ પ્રોફેસર
લોકભારતી, ખી. એડ. કોલેજ,
વાયા-સોનગઢ મણીસરા-૩૬૪૨૩૦ (સો.)